

ZORY

Ż O R Y

1272 - 1997

Album wydany staraniem Komisji Edukacji i Kultury Rady Miejskiej
na zlecenie Urzędu Miejskiego w Żorach

Opracowanie graficzne:
Katarzyna Janusz LC Studio

Redakcja:
Józef Chmiel
Jacek Pagiela ARW Lucrum

Redakcja tekstu:
Iwona Szymik na podstawie materiałów dostarczonych z Urzędu Miejskiego w Żorach

Konsultacja:
Bogusława Blażej Urząd Miejski w Żorach

Tłumaczenie na język angielski:
mgr Lucyna Zięba

Tłumaczenie na język niemiecki:
mgr Władysław Dudziak

Skład i łamanie:
LC Studio

Zdjęcia na okładce:
zdjęcie lotnicze J. Szczotka
zdjęcie nocne miasta L. Lesiński
Zdjęcia archiwalne ze zbiorów Grzegorza Ultraty
Mapy ze zbiorów Pawła Porwola

Składamy podziękowania za pomoc przy wydaniu niniejszego albumu:
Towarzystwu Miłośników Miasta Żory, sekcji fotografii z Miejskiego Ośrodka Kultury
pod kierunkiem L. Wacławczyka, Grzegorzowi Ultracie, Pawłowi Porwolowi

© 1997 ARW LUCRUM
Bielsko-Biała, ul. Staszica 7, tel. (033) 201-41

druk:
Leyko Kraków

• Historia miasta •

Niedaleko Bramy Morawskiej, na Płaskowyżu Rybnickim otoczone niewielkimi wzniesieniami leży jedno z najstarszych śląskich miast - Żory. Pierwsza wzmianka o wsi „in Zary” pochodzi z 1258 roku, z dokumentu dotyczącego fundacji klasztoru cystersów w Rudach Raciborskich.

Nazwę „Żory” językoznawcy wiodzą od słowa „żar”, które kiedyś oznaczało miejsce wypalone. Utrzymuje się, że taka nazwa miała związek z dawną gospodarką żarową, polegającą na przygotowaniu ziemi pod uprawę przez wypalanie lasu.

Narodzinom miasta sprzyjało niezwykle korzystne położenie w pobliżu szlaków handlowych, którymi wędrowały kupieckie karawany ze wschodu na zachód i z południa na północ. Przez ziemie dzisiejszych Żor przebiegał słynny szlak bursztynowy, czego dowodem są odkrycia pojedynczych rzymskich i arabskich monet. Pagórkowaty charakter Żor podkreśla dolina rzeki Rudy, prawego dopływu Odry. Dawniej płynęła ona wśród bagien, licznych stawów, potoków i gęstych borów, co niewątpliwie wpłynęło na obronny charakter powstałego tu grodu.

Zalety położenia geograficznego żorskiej osady docenił książę Opola i Raciborza, Władysław. 25 lutego 1272 roku w Raciborzu wydał dokument stwierdzający, że rycerska wieś Sari zostanie podniesiona do rangi obronnego grodu i nazwana Civitas Sari (z łac.: miasto Żory).

Żory jako własność górnośląskich książąt z rodu Piastów dzieliły los całej śląskiej dzielnicy. Już w 1291 roku znalazły się pod wpływami czeskimi, bowiem syn księcia Władysława, Przemysław złożył hołd królowi Czech, Waclawowi. Syn Przemysława, Leszek nie miał męskiego potomka, co w świetle złożonego królowi czeskiemu Janowi Luksemburgowi hołdu lennego w 1327 roku oznaczało przejście ziemi raciborskiej wraz z Żoram w ręce czeskie. Wówczas miasto utraciło łączność z Polską na prawie sześć wieków.

Szczególnym zagrożeniem dla rozwoju miast w XIV wieku była plaga rabunków. W celu zapobieżenia temu procederowi w 1384 roku 22 największe miasta śląskie i grody ziemi wieluńskiej

II Hohenzollerna przekroczyły granice monarchii habsburskiej i, nie napotykając żadnego oporu, zajęły Śląsk, a wraz z nim Żory. W wyniku podписанego pokoju Żory znalazły się w państwie pruskim i należały do niego aż do powstania śląskich.

Wiek XIX przyniósł zmiany społeczno-gospodarcze i polityczne. W latach 1830-1832 powstała huta „Waleska”, a w 1842 roku huta „Pawła” (dzisiejsza Odlewnia Żeliwa). W 1840 roku wybudowano młyn, zaopatrzony później w napęd parowy na wzór młynów amerykańskich. Należał on do rodziny Sternów, w której urodził się w 1888 roku Otto Stern - laureat Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki z 1943 roku.

Pod wpływem hasel Wiosny Ludów, a następnie działań na rzecz polskości na Śląsku na początku XX wieku wśród Polaków zamieszkujących Żory pogłębiła się chęć zaakcentowania własnej tożsamości narodowej. W 1912 roku powołano tajne Towarzystwo Górnośląskiej Młodzieży Ludowej, które później ze względu na bezpieczeństwo członków zamieniono na legalnie zarejestrowane Towarzystwo Śpiewacze „Feniks”.

Rozpoczęła się walka o Śląsk, która po trzech powstaniach śląskich zakończyła się sukcesem Polaków. W trzecim powstaniu śląskim w 1921 roku uczestniczył XIII Żorski Pułk Piechoty Wojsk Powstańczych. Przejęcie władzy w Żorach przez polską administrację nastąpiło 4 lipca 1922 roku. Po 595 latach Żory powróciły do Polski.

W okresie międzywojennym zaczęły odradzać się polskie organizacje: Towarzystwo Śpiewacze „Feniks”, Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, organizacja harcerska i inne. W 1922 roku powołano do życia polskie Państwowe Gimnazjum im. Karola Miarki, powstał też zakład wyrobów metalowych „Minerwa”. W przededniu II wojny światowej miasto liczyło 6100 mieszkańców.

Okupacja hitlerowska trwała w Żorach ponad 5 lat. Krótko przed końcem wojny miasto było świadkiem „marszu śmierci” więźniów obozu koncentracyjnego z Oświęcimia i jego podobozów

Nowy łańcuch Prezydenta Żor,
- wprowadzony w 1997 roku.

New chain of the President of Żory, introduced in
1997.

Die neue, im Jahre 1997 eingeführte Amtskette des
Stadtpräsidenten von Żory.

fot. A. Kuras

zawarły związek, do którego przystąpiły również Żory. Miasto otrzymało wtedy prawo wymierzania sprawiedliwości mieczem. Z tym wydarzeniem wiąże się jedna z wersji wyjaśniająca pochodzenie miecza w żorskim herbie. (Druga wersja sugeruje, iż książę Władysław umieścił w herbie miecz skierowany w dół, żeby symbolizował obronny charakter miasta).

W 1526 roku Żory wraz z całym Śląskiem weszły w skład monarchii habsburskiej. Polityka Habsburgów w dużym stopniu ograniczała rozwój całego regionu. Narastające konflikty religijne doprowadziły w 1618 roku do wybuchu wojny trzydziestoletniej, która w znacznym stopniu zubożyła miasto. Jednakże największą tragedią Żor były wielokrotne pożary, zmieniające w zgłiszczą drewianą ciasną zabudowę. Po kolejnym pożarze, który miał miejsce 11 maja 1702 roku, ustanowiono jedyne w Polsce lokalne „Święto Ogniowe”, obchodzone do dnia dzisiejszego.

Wykorzystując zamieszanie po śmierci cesarza Karola VI Habsburga, w 1740 roku wojska króla Prus Fryderyka

Atrybuty władzy dawnych wójtów lub burmistrzów włączone do insygnów miejskich w 1993 roku.
Attributes of authority of former village leaders or mayors incorporated in the town insignia in 1993.
Machtinsignien ehemaliger Gemeindevorsteher und Bürgermeister, in die Stadtinsignien im Jahre 1993 einbezogen.

fot. A. Kuras

do Rzeszy. Na terenie Żor, Kleszczowa, Rogoźnej i Roju zginęło wtedy 47 więźniów. II wojna światowa zakończyła się dla mieszkańców Żor 24 marca 1945 roku. W wyniku działań wojennych miasto uległo zniszczeniu w około 80%.

Wśród ruin i zgłiszcz rozpoczęto kolejną odbudowę miasta: domów, szkół, infrastruktury technicznej i zakładów pracy. W latach siedemdziesiątych w związku z rozwojem Rybnickiego Okręgu Węglowego nastąpił przyspieszony rozwój miasta. Budowano nowe osiedla mieszkaniowe i kopalnie, rosła liczba mieszkańców. Z całej Polski przyjeżdżali ludzie zachęcani możliwością uzyskania pracy i mieszkania.

Po 1989 roku, tak jak w całej Polsce, rozpoczął się w Żorach okres przemian, który nadal kształtuje nowy wizerunek miasta. Rozwija się gospodarka wolnorynkowa, trwa restrukturyzacja i prywatyzacja zakładów pracy. W mieście ukazuje się tygodnik „Nowa Gazeta Żorska”. Organizowane są stale imprezy kulturalne: Ogólnopolski Plener Malarski, Żorskie Spotkania z Piosenką Żeglarską i Muzyką Folk „Sari”, Żorska Wiosna Młodości i inne. Od 1994 roku Żory uczestniczą w rywalizacji sportowej „Challenge Day”.

W 1997 roku Żory obchodzą jubileusz 725-lecia istnienia. Świadectwem długiej i ciekawej historii miasta są jego cenne zabytki. Najstarszym śladem przeszłości jest w pełni zachowany średniowieczny układ urbanistyczny Śród-

mieścia z centralnie zlokalizowanym rynkiem. Na okres wczesnego średniowiecza datuje się dwa kamienne krzyże pokutne (na cmentarzu przy kościele św. Filipa i Jakuba i w Rogoźnej, przy ul. Wodzińskiejskiej).

Z przełomu XIII i XIV wieku pochodzą fragmenty murów obronnych, które można podziwiać na starym cmentarzu obok kościoła rzymsko-katolickiego pod wezwaniem św. Filipa i Jakuba. Kościół ten został zbudowany w pierwszej połowie XIV wieku, ale na przestrzeni dziejów ulegał różnym zmianom architektonicznym. Budowlę zdobi wiele gotyckich elementów, np. gotycki portal.

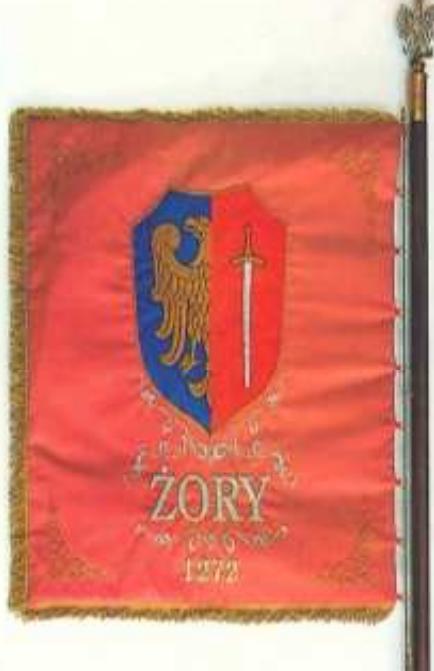
portalami, w które wkomponowano daty wznowienia lub godła cechowe właścicieli. Na ulicy Murarskiej można obejrzeć unikatowy zespół parterowych domów, posiadających wysokie dachy siodłowe. Zostały one wznowione po wielkim pożarze w 1807 roku z cegiel pochodzących z rozbiórki murów obronnych i na ich fundamentach.

Cztery z dziewięciu żorskich cmentarzy są zabytkami podlegającymi ochronie konserwatorskiej. Najstarszym jest cmentarz żydowski z 1814 roku, położony w dzielnicy Kleszczówka, gdzie znajdują się charakterystyczne dla żydowskich nekropolii macewy. Cmentarz katolicki przy kościele św. Filipa i Jakuba powstał w 1824 roku na miejscu dawnej fosy wodnej.

Godne uwagi są żorskie kapliczki, a w szczególności murowana kapliczka zwana „Kościółkiem”, znajdująca się u zbiegu ulic Murarskiej i Bramkowej. Do pożaru w 1807 roku stał tu drewniany kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny sprzed XIII wieku. Cenne są także przydrożne kaplice w Osinach i Rowniu oraz niektóre krzyże „Bożej Męki”, pochodzące z przełomu XIX i XX wieku.

Na granicy Żor z Czerwionką-Leszczynami stoi wieża po starej hucie „Waleska”, tzw. „Gichta”. Warto wspomnieć o trzech zabytkowych parkach: w Baranowicach, Śródmieściu i Kleszczówce. Rośnie tam sporo starych drzew, a wśród nich - pomniki przyrody.

Żory w ciągu tych 725 lat przeszły długą drogę od wsi i obronnego grodu do 66-tysięcznego miasta, które przystosowuje się do nowej gospodarki wolnorynkowej i posiada przed sobą dobre perspektywy.

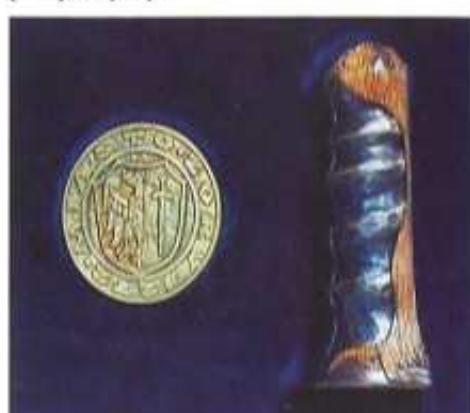

Nowy sztandar miejski ufundowany w 1995 roku.
New town banner founded in 1995.
Die neue Stadtfahne von Żory, gestiftet im Jahre 1995.

fot. A. Kuras

Wewnętrz, jak również w położonej obok plebanii, zachowało się kilkanaście zabytków ruchomych (obrazy, rzeźby i paramenty liturgiczne). Barokowym akcentem jest kaplica Matki Boskiej Miłosierdzia - fundacja burmistrza Żor, Wacława Zygmunta Linka.

Warto zwiedzić także kościół ewangelicko-augsburski pod wezwaniem Zbawiciela, wybudowany w latach 1929-31. Parafia ewangelicka istnieje w Żorach od 1569 roku. Po okresie kontrreformacji odrodziła się w 1851 roku, zakupiła strzelnicę należącą do Bractwa Kurkowego, którą zaadoptowała na kościół. Na rynku i przylegających ulicach zachowało się sporo zabytkowych kilkukondygnacyjnych kamienic z kamiennymi

Pieczęć Miejska wprowadzona w 1993 roku.
Town seal introduced in 1993.
Stadtsiegel, eingeführt im Jahre 1993.

fot. A. Kuras

• History of the Town •

Not far from Moravian Gate, on Rybnicki Plateau, surrounded by small eminences there lies one of the oldest Silesian towns - Żory. The first mention of the village "in Żary" comes from 1258 from a document concerning the foundation of a Cistercian monastery in Rudy Raciborskie. The name "Żory" is derived by linguists from the word "żar" which once meant a burnt-out area. It is believed that the name was associated with the process of burning out the forests which was the way of preparing land for cultivation. The birth of the town was furthered by its extremely advantageous location in the vicinity of trade routes followed by caravans of merchants travelling from the east to the west and from the south to the north. The famous "amber route" cut across the area of present-day Żory, the evidence of which is the discovery of Roman and Arabic coins there. The hilly character of Żory is emphasised by the valley of the Ruda River, a right-hand tributary of the Oder.

The Ruda River used to wind its way among swamps, numerous ponds, streams and thick forests. It undoubtedly induced the defensive character of the town set up here.

The advantages of geographical location of the Żory settlement were fully appreciated by Władysław, the Prince of Opole and Racibórz. On February 25th 1272 he issued a document stating that the knightly village of Sari would be raised to the rank of a defensive town and called Civitas Sari, which was in Latin "the town of Żory".

As for the property of Upper Silesian Princes from the Piast family, Żory shared the fate of the whole Silesian province. Back in 1291 the town came under Czech influences when Przemysław, the son of Prince Władysław, swore allegiance to Waclaw, the king of Czech. Leszek, the son of Przemysław, had no male heir. In the light of the fealty that Leszek had sworn to Jan Luksemburg, the Czech king, in 1327, that meant that the Racibórz area

together with Żory went into Czech hands. It was then that the town lost its ties with Poland for the next six centuries. A particular threat to the development of towns in the 14th century came from the scourge of plunder. In order to stop that, in 1384 twenty two biggest towns from the Silesian and Wieluń regions set up a federation, soon joined by

Żory. The town received then the right to dispense justice by means of sword. One of the theories explaining the origin of the sword in the heraldic arms of the town is based on this very event. The other theory suggests that Prince Władysław placed the sword pointing downwards in the town's coat of arms to symbolise the defensive character of the town.

In 1526 Żory together with the whole of Silesia became part of the Habsburgian Empire. The Habsburgs' policy restricted the development of the region to a large extent. Growing religious conflicts led to the outbreak of the Thirty Years' War in 1618. The war greatly impoverished the town. However, the gravest tragedy of Żory were repeated fires which turned the closely built wooden houses into smouldering ruins. After yet another fire which took place on May 11th 1702 a local "Day of Fire" was established, the only one of the kind in Poland. The Day has been celebrated ever since.

Taking advantage of the chaos in the wake of the death of Charles VI Habsburg, the army of Frederic II Hohenzollern, the king of Prussia, crossed the borders of the Habsburgian Empire in 1740 and took over Silesia to-

gether with Żory, encountering no defence on his way. From the peace treaty that had been signed it followed that Żory became part of Prussia and remained so until the Silesian uprisings.

The 19th century brought about socio-economic as well as political changes. Between 1830 and 1832 steel-works "Waleska" was built and, in 1842, another one, "Pawel". In 1840 a mill was built. Later on it became equipped with steam-drive, just like American mills. The mill belonged to the Stern family, in which, in 1888, Otto Stern, the future 1943 Nobel Prize winner in physics, was born.

Due to the influence of the slogans of the Spring of Nations as well as the activities aimed at the preservation of Polish traits in Silesia, in the beginning of the 20th century one could observe among the Poles living in Żory the deepening of the wish to accentuate their own national identity. In 1912 a secret Towarzystwo Górnospolskiej Młodzieży Ludowej (The Society of Upper Silesian Peasant Youth) was brought into being. Later, for reasons of security of its members, the society turned into a legally registered Towarzystwo Śpiewacze "Feniks" (The Singing Society "Phoenix").

The fight for Silesia commenced. Finally, after three Silesian uprisings it ended successfully for the Poles. In 1921 during the Third Silesian Uprising in the struggle against Germans the Żory XIIIth Infantry Regiment of Insurgent Army took part. On July 4th 1922 the power in Żory was taken over by Polish administration. After the period of 595 years Żory returned to Poland.

In the time between the two Wars many Polish organisations started to revive, e.g. The Singing Society "Phoenix", The Gymnastic Society "Falcon" (Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół"), scout organisations and others. In 1922 both the Polish Karol Miarka State Grammar School (Pafistwowe Gimnazjum im. Karola Miarki) and a metal-works plant "Minerwa" were brought to life. On the outbreak of the Second World War Żory

numbered 6100 inhabitants.

German occupation of Żory lasted over five years. Shortly before the end of the war the town witnessed a "march of death" of the prisoners of the Auschwitz concentration camp and its sub-units to the Reich. Forty seven prisoners died in the area of Żory, Kleszczów, Rogoźna and Rój. The war ended for the inhabitants of Żory on March 24th 1945. In the wake of military operations 80% of the town was destroyed.

In the midst of ruins and ashes yet another reconstruction of the town began: rebuilding of houses and schools, of technical infrastructure and factories. In the 70s due to the development of Rybnicki Okręg Węglowy (Rybnik Coal Region) there was a noticeable boost in the development of the town. New housing estates and new coal mines were being built and the number of inhabitants was growing. People from all over the country were arriving in Żory tempted with prospects of employment and accommodation.

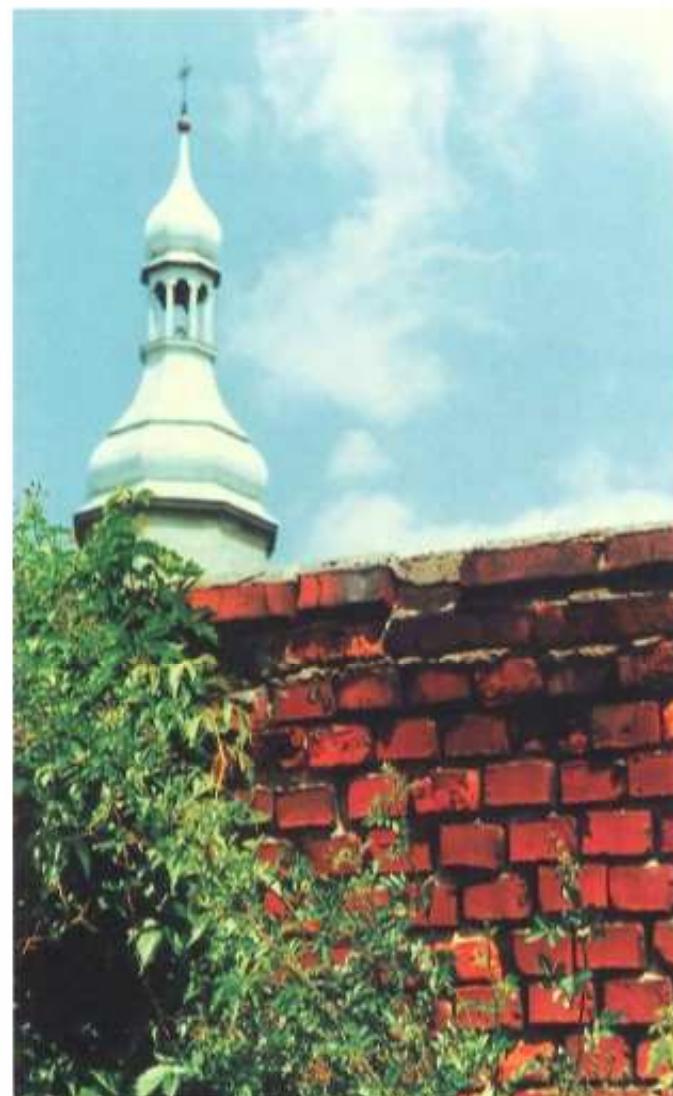
After the year 1989 in Żory, as all over Poland, transformation processes began. Free market economy develops, restructurisation and privatisation of plants takes place. The town's weekly newspaper *Nowa Gazeta Żorska* (The New Żory Newspaper) appears. Regular cultural events are organised, such as Ogólnopolski Plener Malarski (All-Poland Outdoor Painting), Żorskie Spotkania z Piosenką Żeglarską i Muzyką Folk "Sari" (The Żory Encounters with Seafaring Songs and Folk Music "Sari"), Żorska Wiosna Młodości (The Żory Spring of Youth) and others. Since 1994 Żory has participated in the sports competition, the "Challenge Day".

In 1997 the town Żory celebrates its 725 anniversary. The town's long and interesting history is testified by its valuable monuments. The oldest trace of the past is a fully preserved medieval urban lay-out of the town centre with a centrally located square. From the early Middle Ages date two penitential stone

crosses found in the old graveyard of the Roman-Catholic Church of St. Philip and St. James and in Wodzińska Street in Rogoźna. From the turn of the 13th century come fragments of defence walls which can be admired in the same graveyard. The church itself was built in the first half of the 14th century but it underwent various architectural changes in

existence in Żory since 1569. It was reborn in 1851 after the counterreformation movement. The parish bought a shooting gallery from the local Bractwo Kurkowe (Rifle Club) and adapted it to a church. In the Square and adjoining streets there have been preserved a few several storeys high old tenement houses with stone portals bearing dates of their erection or the guild emblems of their owners inscribed on them.

In Murarska Street one can see a unique complex of one-storeyed houses equipped with high saddle-shaped roofs. The houses were erected after the great fire of 1807 using the bricks from the old defence walls and on their foundations. Four out of nine of the Żory graveyards are considered historic monuments and are under the special care of the conservator. The oldest of the four is the Jewish cemetery dating from 1814 and located in Kleszczówka quarter of Żory. The Catholic graveyard at the Church of St. Philip and St. James was set up in 1824 in the area of the former moat. Worth seeing are also wayside shrines of Żory, particularly the one at the intersection of Murarska and Bramkowa Streets. It is built of brick and commonly known as "the Little Church". Until the fire in 1807 there used to be a wooden church of the Assumption of Our Lady from before the 13th century there. Very valuable are also wayside shrines in Osiny and Rowień as well as some of the crosses of the Passion of Our Lord dating from the turn of the 19th century. On the border between

Fragment murów obronnych. W tle wieża kościoła św. Filipa i Jakuba.

Fragment of the defence walls. Tower of the Church of St. Philip and St. James can be seen in the background.

Teil der Wehrmauern. Dahinter der Turm der Hl. Philippus- u. Jakobskirche sichtbar.

Fot. A. Żabka

the course of the centuries. The building is decorated with many Gothic elements, e.g. a Gothic portal. Inside the church as well as in the nearby presbytery there are several movable works of art preserved, such as paintings, sculptures and liturgical ornaments. The Chapel of the Lady of Compassion founded by Waclaw Zygmunt Link, the mayor of Żory, is an example of the Baroque style. The Lutheran Church of The Saviour, built between 1929 and 1931, is also worth visiting. The Lutheran parish has been in

Żory and Czerwionka-Leszczyny there is a tower of the old steelworks "Waleska", called "Gichta". Worth mentioning are three historic parks, in Baranowice, in the town centre and in Kleszczówka, with many old trees, some of them being monuments of nature.

In the past 725 years the town of Żory has covered a long way from a village and a defensive town to a town of 66 000 inhabitants, adjusting itself to the new free market economy and with promising perspectives ahead.

• Geschichte der Stadt •

Unweit vom Mährentor, auf der Rybniker Hochebene, von mittelgroßen Hügeln umgeben liegt eine der ältesten schlesischen Städte - Żory. Erste Notiz vom Dorf "in Zary" stammt vom Jahre 1258, und zwar aus einem Dokument über die Stiftung des Zistersen-Klosters in Rudy Raciborskie. Der Name "Żory" wird von den Sprachkundigen von dem Wort "żar" abgeleitet, das früher eine ausgebrannte Stelle bedeutete. Es wird angenommen, daß dieser Name mit der in alten Zeiten verbreiteten Methode im Zusammenhang stand, die Ackerflächen durch Ausbrennen vom Wald zu gewinnen. Die Entstehung der Stadt wurde durch die Lage an wichtigen Handelswegen äußerst begünstigt, die hier vom Osten nach Westen und vom Süden nach Norden vorbeizogen. Durch den Boden der heutigen Stadt Żory führte u.a. der berühmte Bernstein-Handelsweg, wofür Funde einzelner römischer und arabischer Münzen einen überzeugenden Beweis liefern. Den hügeligen Charakter der Landschaft um Żory unterstreicht noch das Tal von Ruda; des rechten Zuflusses das Oder. Früher wälzte sich die Ruda zwischen zahlreichen, unbettbaren Mooren, Teichen, Bächen und Wäldern, was zweifellos die Verteidigungsfähigkeit der hier gegründeten Ortschaft im entscheidenden Maße begünstigte.

Die Vorteile der geographischen Lage der Ortschaft wußte der Fürst von Opole und Racibórz der Władysław gut zu schätzen, der am 25. Februar 1272 in Racibórz in einem Erlass das damalige Ritterdorf Sari zum Rang einer Wehrburg erhob und ihr den Namen Civitas Sari (lateinisch: Stadt Żory) verlieh.

Als Besitz der oberschlesischen Fürsten aus der Dynastie der Piasten teilte Żory das Schicksal der ganzen schlesischen Provinz. Schon im Jahre 1291 geriet sie unter die tschechische Schirmherrschaft, weil Przemysław, der Sohn von Władysław, dem tschechischen König Waclaw seine Ehrfurcht bezeigte. Da der Sohn von Przemysław, Leszek, keinen männlichen Nachkommen hatte,

ging die Region von Racibórz mit der Stadt Żory, angesichts des dem tschechischen König Johann von Luxemburg 1327 geleisteten Lehnshuldigung, in die tschechische Hände über. Damit hat die Stadt ihre polnische Zugehörigkeit für lange sechs Jahrhunderte verloren.

Für die Entwicklung der Städte im XIV Jh. stellten die Überfälle von Räubern eine besonders große Gefahr dar. Um dieser Plage vorzubeugen haben 22 der größten schlesischen Städte und Burgen im Jahre 1384 ein Bündnis geschlossen, dem auch Żory angetreten ist. Dadurch erhielt die Stadt das Recht die Strafe mit dem Schwert zu vollziehen. Von dieser Tatsache wird eine der Erklärungen für den Schwert im Stadtwappen abgeleitet (laut einer anderen Version hat der Fürst Władysław den nach unten gerichteten Schwert im Stadtwappen anbringen lassen, um den Wehrcharakter der Stadt zu betonen).

Im Jahre 1526 wurde Żory mit ganz Schlesien Bestandteil der Habsburger Monarchie. Die Politik der Habsburger hemmte im bedeutenden Maße die Entwicklung der ganzen Region. Eine weitere Verarmung erfuhr die Stadt infolge des durch sich zuspitzende Religionskonflikte hervorgerufenen Dreißigjährigen Krieges. Doch die größte Tragödie waren mehrere Brandfälle, die die dichte Holzbebauung in Schutt und Asche umwandelten. Seit einem weiteren am 11. Mai 1702 ausgebrochenen großen Brand, wird hier ein in Polen einmaliges "Feuerfest" auch heute noch begangen.

Nach dem Tode des Kaisers Karl des Vierten von Habsburg, hat der preußische König Friedrich der Zweite von Hohenzollern die danach entstandene Verwirrung ausgenutzt und seine Armee 1740 die Grenze der Habsburger Monarchie überschreiten lassen, die dann, ohne auf geringsten Widerstand zu stoßen, ganz Schlesien und damit auch Żory besetzte. In der Folge des geschlossenen Friedens hat sich Żory im preußischen Staat eingefunden und ihm bis auf die schlesischen Aufstände angehört.

Das XIX Jh. brachte weitgehende gesellschafts-wirtschaftliche und politische Veränderungen mit sich. In den Jahren 1830-32 entstand die Eisenhütte "Waleska" und 1842 die Hütte "Pawel" (heutige Eisengießerei). Im Jahre 1840 wurde eine, nachträglich nach amerikanischem Vorbilde mit Dampfantrieb ausgestattete Mühle erbaut. Sie gehörte der Familie Stern, in der 1888 Otto Stern, der Physik-Nobelpreisträger vom Jahre 1943, geboren wurde.

Unter dem Einfluß der sich in Europa abzeichnenden Unabhängigkeitsbestrebungen wurde zum Anfang des XX Jh. unter polnischer Bevölkerung Schlesiens und damit auch der Stadt Żory eigenes Nationalbewußtsein geweckt und es wurde angestrebt, die polnische Identität geltend zu machen. Und so wurde 1912 die geheime Oberschlesische Volksjugend-Gesellschaft gegründet, die später im Hinblick auf die Sicherheit deren Mitglieder zur rechtsgemäß angemeldeten Gesangsgesellschaft "Feniks" umbenannt wurde.

Es hat der Kampf um Schlesien begonnen, der nach drei schlesischen Aufständen mit dem Erfolg für Polen endete. An den Kämpfen gegen die Deutschen war 1921 (Dritter Schlesischer Aufstand) auch das XIII Żory-Infanterieregiment der Aufständischen Streitkräfte beteiligt. Die Übernahme der Macht in Żory durch polnische Verwaltung erfolgte am 4 Juli 1922. Nach 595 Jahren ist Żory nach Polen zurückgekehrt.

In der Zeit zwischen den Weltkriegen nahmen solche frühere polnische Vereine ihre Tätigkeit wieder auf wie: Gesangsgesellschaft "Feniks", Turnverein "Sokół", Pfadfinder-Vereine und andere. Im Jahre 1922 wurde das Staatliche Karol Miarka-Gymnasium gegründet sowie auch die Metallwarenfabrik "Minerwa". Unmittelbar vor dem Ausbruch des Zweiten Weltkrieges belief sich die Einwohnerzahl der Stadt Żory auf 6100.

Die deutsche Besetzung von Żory während des zweiten Weltkrieges dauerte 5 Jahre. Kurz vor Kriegsende waren die Einwohner Zeugen des "Todesmarsches" der aus dem KZ Auschwitz-Birkenau angesichts der herannahenden Front in das Reich verschleppten Häftlinge. In Żory, Kleszczów, Rogoźna und Rój fanden damals 47 von ihnen den Tod. Der Zweite Weltkrieg endete für die Einwohner der Stadt am 24. März 1945. In Folge der Kriegshandlungen wurde Żory in etwa 80 % zerstört.

Unter Ruinen und Trümmern wurde mit neuem Wiederaufbau der Stadt begonnen; Wohnhäuser, Schulen, Infrastruktur der Stadt, Produktionsbetriebe usw. mußten z.T. gänzlich neu errichtet werden. In den siebziger Jahren erfolgte eine rasche Entwicklung der Stadt, und zwar im Zusammenhang mit dem Aufbau des Rybniker Steinkohlegebietes. Es wurden neue Wohnsiedlungen und Steinkohlegruben gebaut. Die Einwohnerzahl stieg rapid; aus dem ganzen Lande kamen vorwiegend junge Leute hierher, die sich hier Arbeit und Wohnung erhofften.

Nach dem Jahre 1989 begann hier, sowie in ganz Polen, ein tiefstgreifender struktureller Wandel. Mit Einführung der Marktwirtschaft wird die Umstrukturierung und Privatisierung der Industriebetriebe vorgenommen.

Es erscheint die örtliche Wochenzeitung "Nowa Gazeta Żorska" (Neue Żorer Zeitung) und es werden ständige Kulturveranstaltungen geboten: Gesamtpolnisches Malereiplenair, Treffen mit dem Shand-Lied und Folk-Musik „SARI“, Frühling der Jugend und andere. Seit 1994 beteiligt sich Żory an dem internationalen Sportwettbewerb "Challenge Day".

Im Jahre 1997 wird das Jubiläum des 725-jährigen Bestehens der Stadt festlich gefeiert.

Ein Zeugnis von der langen und interessanten Geschichte der Stadt liefern deren Baudenkmäler. Das älteste Relikt der Vergangenheit ist das mittelalterliche urbanistische System, mit zentral angeordnetem Marktplatz. Aus dem frühen Mittelalter stammen zwei aus Stein angefertigte Bußkreuze (auf dem Friedhof an der Hl. Philipps- u. Jakobskirche und in Rogoźna). Aus der Wende des XIII und XIV Jh. stammen Fragmente der Wehrmauern, die man auf dem alten Friedhof neben der römisch-katholischen Hl. Philipps- u. Jakobskirche bewundern kann. Die Kirche wurde in der 1. Hälfte des XIV Jh. erbaut, doch im Laufe ihrer Geschichte unterlag sie mehreren architektonischen Veränderungen. Das Bauwerk ist mit vielen Gotik-Elementen geschmückt; darunter mit einem prachtvollen Portal. Im Inneren der Kirche sowie auch in dem nebenan gelegenen Pfarrerhaus, befinden sich mehrere erhaltengebliebene, wertvolle Kunstgegenstände (Gemälde, Statuen sowie auch liturgisches Zubehör). Im Barockstil wurde die Mutter Gottes-Kapelle aufgebaut; eine Stiftung des Bürgermeisters von Żory Waclaw Zygmun Link.

Zu den sehenswerten Baudenkmälern gehört auch die in Jahren 1929-31 erbaute evangelisch-augsburger Erlöser-Kirche.

Die evangelische Pfarrgemeinde besteht in Żory schon seit 1569. Nach der Kontrreformation wurde sie im Jahre 1851 wieder ins Leben gerufen, kaufte von dem hiesigen Schießverein dessen Schießhaus ab und richtete darin ihre Kirche ein. Auf dem Marktplatz und in den anliegenden Straßen sind einige mehrstöckige alte Mietshäuser erhalten geblieben, mit Portalen in welchen die Erbauungsdaten bzw. die Wappen der Eigentümer sichtbar sind. In der Murarska Straße befindet sich eine selten anzutreffende Gruppe

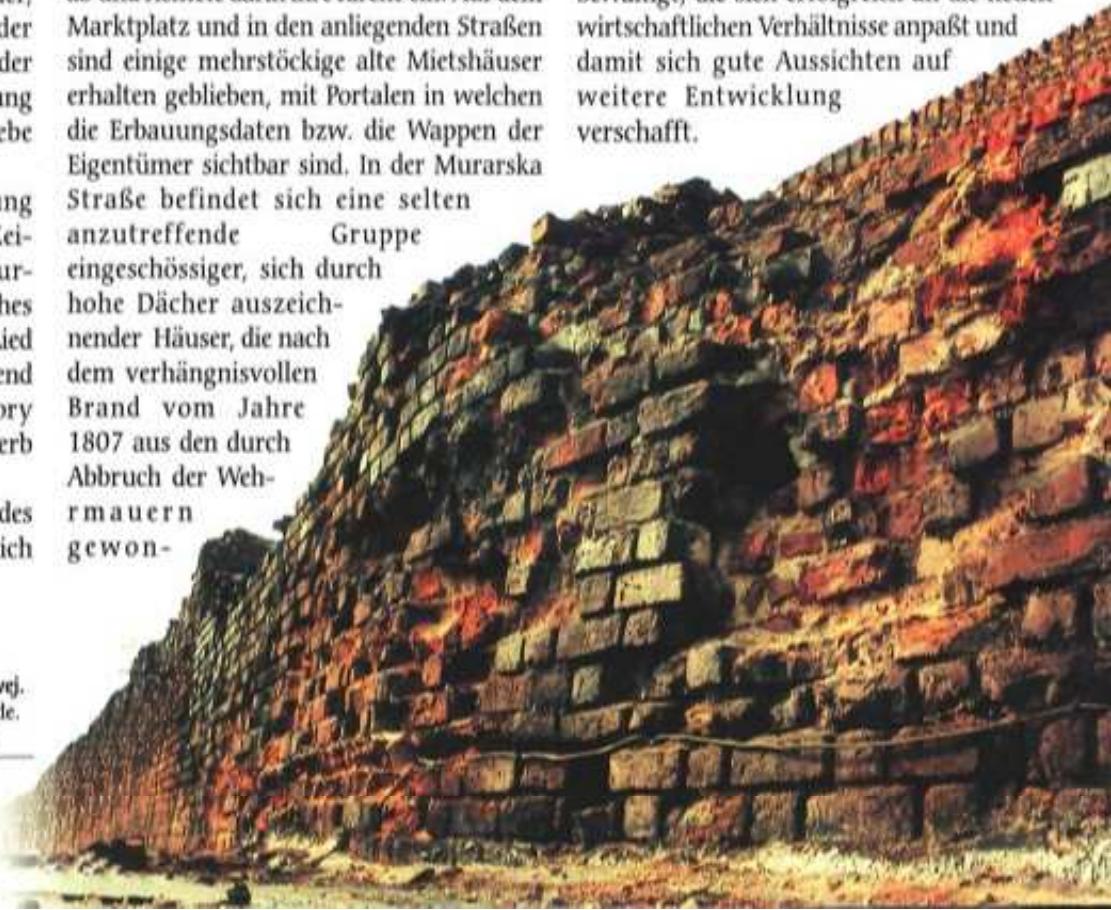
eingeschossiger, sich durch hohe Dächer auszeichnender Häuser, die nach dem verhängnisvollen Brand vom Jahre 1807 aus den durch Abbruch der Wehrmauern gewon-

nen Ziegelsteinen und auf deren Fundamenten erbaut wurden. Vier von den insgesamt neun Friedhöfen der Stadt werden als Baudenkmäler amtlich geschützt. Der älteste darunter ist der jüdische Friedhof im Stadtviertel Kleszczówka vom Jahre 1814, mit für jüdische Beerdigungsstätten charakteristischen Grabsteinen. Katholischer Friedhof an der Hl. Philipps- u. Jakobskirche wurde 1824 an der Stelle des ehemaligen Festungsgrabens errichtet. Nennenswert sind auch mehrere Kapellen, und besonders die gemauerte Kapelle, "Kirchlein" genannt, an der Ecke von Murarska und Bramkowa Straße. Bis zum Brand vom Jahre 1807 stand hier die hölzerne Marienkirche aus der Zeit vor dem XIII Jh.

Zu den sehenswerten Kapellen gehören auch die an den Straßen in Osiny und Rowien gelegenen, sowie auch einige Kreuze des Leidens Christi aus der Wende des XIX und XX Jh. An der Grenze der Stadt mit der Ortschaft Czerwionka-Leszczyny steht ein Turm nach der alten Hütte "Waleska", sog. „Gichta“.

Sehenswürdigkeiten anderer Art sind die drei alten Parkanlagen: in Baranowice, im Stadtzentrum und in Kleszczówka, in denen mehrere alte Bäume bewundert werden können; darunter auch Naturdenkmäler.

Im Laufe der 725-jährigen Geschichte, auf die die Stadt Żory mittlerweile zurückblicken kann, hat sie den langen Weg von einem Dorf über eine Wehrburg bis zu einer 66 Tsd. Einwohner zählenden Stadt bewältigt, die sich erfolgreich an die neuen wirtschaftlichen Verhältnisse anpaßt und damit sich gute Aussichten auf weitere Entwicklung verschafft.

Fragment murów obronnych od strony południowej.
Fragment of defence walls from the southern side.
Teilansicht der Wehrmauern von der Südseite.

Fot. P. Flaga

Žory i okolice na pruskiej mapie z przełomu XIX i XX wieku.

Zory and around on a Prussian map from the turn of the 19th century.

Žory und Umgebung auf einer preußischen Landkarte um die Jahrhundertwende.

NOVISSIMI MUNICIPII ZGORZELECIENSIS.

IN AUCTORITATE SEPIORUM CONVERGENTIAE.

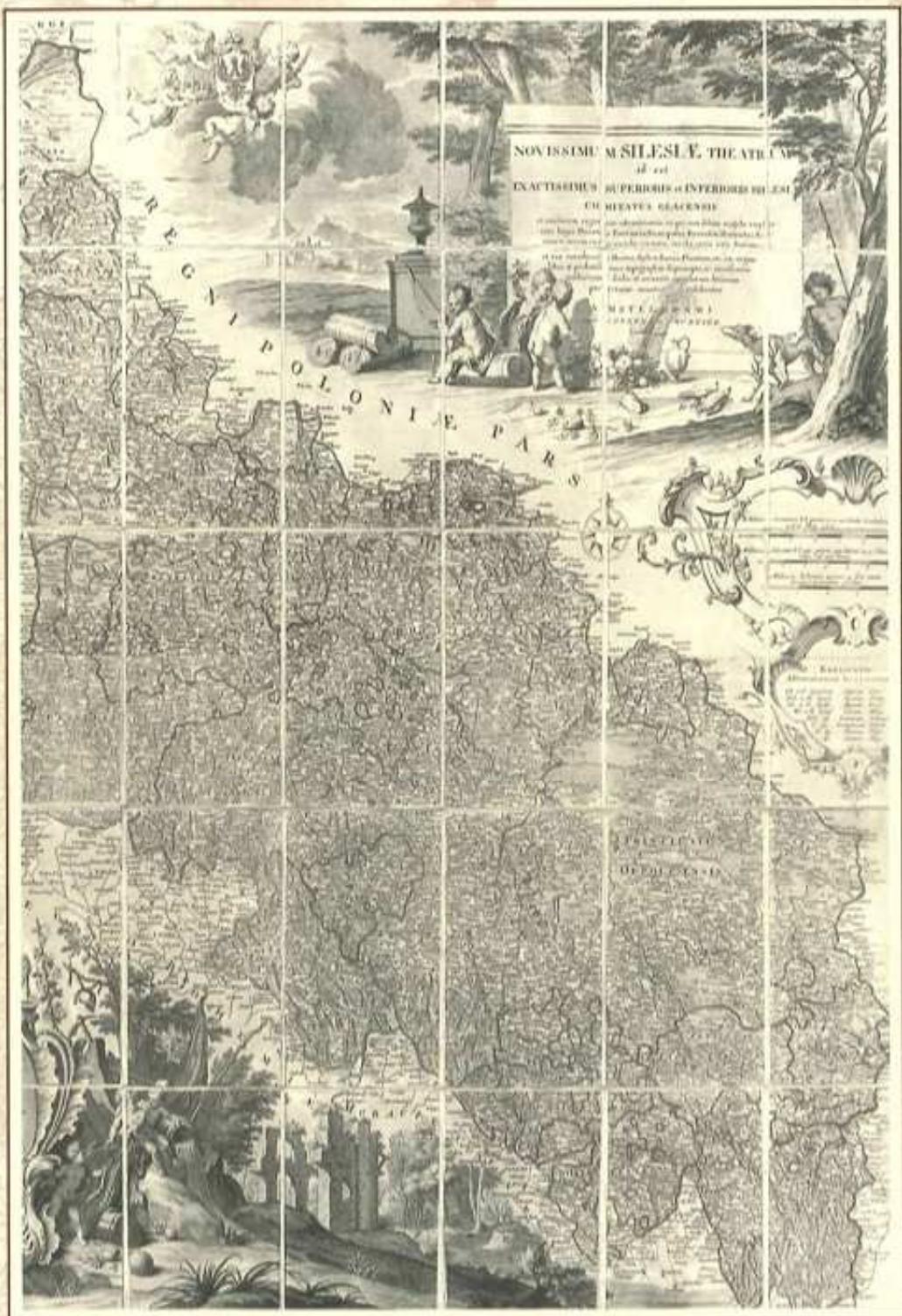
ET SIEGEL CAVENDISH.

Plan średniowiecznych Żor i odcisk pieczęci miejskiej.

Map of medieval Żory and stamp of the town seal.

Stadtplan von Żory im Mittelalter und Abdruck des Stadtsiegels.

Archiwalna mapa Śląska.

Old map of Silesia.

Archiv-Landkarte von Schlesien.

W SŁIĘCIE V. THE VILLAGE

IN SÜDÖSTLICHEN STÄNDEN DER
SCHLESISCHEN WÄLDE.

Rynek na początku XX wieku.
Figura św. Jana Nepomucena
i studnia fontanna.

The Square in the beginning of
the 20th century. Figure of
St. Jan Nepomucen and the
fountain well.

Marktplatz am Anfang des XX
Jh. Hl. Hl. Jan Nepomucens-
Denkmal und Springbrunnen.

Narożnik rynku z przełomu XIX i XX
w. - obecna ul. S. Moniuszki
i ul. Ks. P. Klimka.

Corner of The Square - S. Moniuszki
Street and Ks. P. Klimka Street from the
turn of the 19th century.

Marktplatz - Ecke S. Moniuszki und
Ks. P. Klimka Straße um die Wende des
XIX und XX Jh.

Ulica Murarska w okresie
międzywojennym.

Murarska Street between
the Wars.

Die Murarska Straße in der
Zwischenkriegszeit.

Plac przed „Panzer-Hotel” na rynku w okresie II wojny światowej.

The area in front of “Panzer-Hotel” in The Square in the 40s.

Platz vor dem damaligen “Panzer-Hotel” auf dem Marktplatz in der 1. Hälfte 40-ger Jahre.

Obecna ulica gen. S. Szeptyckiego na przelomie XIX i XX wieku.

Today's Gen. S. Szeptyckiego Street at the turn of the 19th century.

Ansicht der heutigen Gen. S. Szeptyckiego Straße um die Wende des XIX und XX Jh.

Południowa pierzeja rynku w latach 20.

The southern frontage of The Square in the 20s.

Ansicht der Marktplatz-Südseite in 20-ger Jahren.

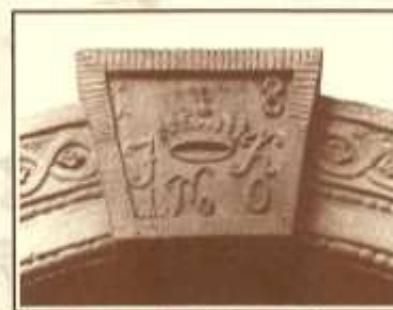

Portal w budynku przy ul. Szeptyckiego 4.

Portal in a building at Gen. Szeptyckiego Street 4.

Hausportal in der Szeptycki Straße 4.

Herb właściciela w portalu budynku z 1810 roku (Rynek 23).

Owner's coat of arms on a portal of a building from 1810 (The Square 23).

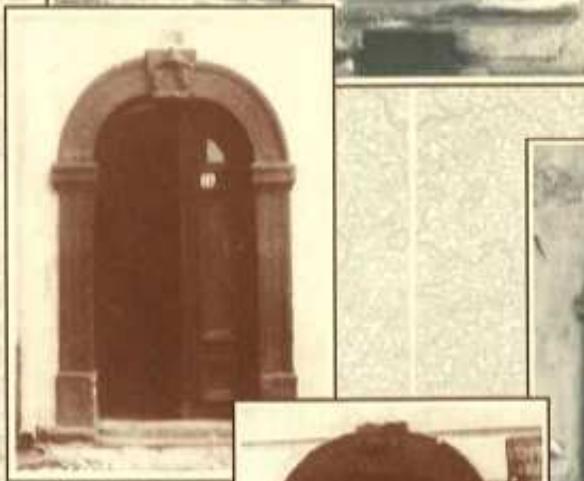
Wappen des Hausbesitzers im Portal eines Gebäudes aus dem Jahre 1810 (Rynek 23).

Nie istniejący herb w portalu kamienicy (Rynek 25).

Coat of arms (no longer existing) on a portal of a tenement house (The Square 25).

Das ehemalige Kaufmanns-Wappen von einem Portal (Rynek 25).

Portale domów zniszczonych w 1945 roku.

Stan sprzed wojny.

Portals of houses destroyed in 1945. View from before the War.

Portale der 1945 zerstörten Häuser; Vorkriegszustand.

Portal budynku (Rynek 23) w latach 60.

Portal of a building in the 60s (The Square 23).

Hausportal (Rynek 23) in den 60-ger Jahren.

Epitafium Anny Justyny Link
z 1704 roku.

Epitaph of Anna Justyna Link from 1704.
Epitafium von Anna Justyna Link (+1704).

Wnętrze kościoła farnego w okresie
międzywojennym.

Interior of the Parish Church between
the Wars.

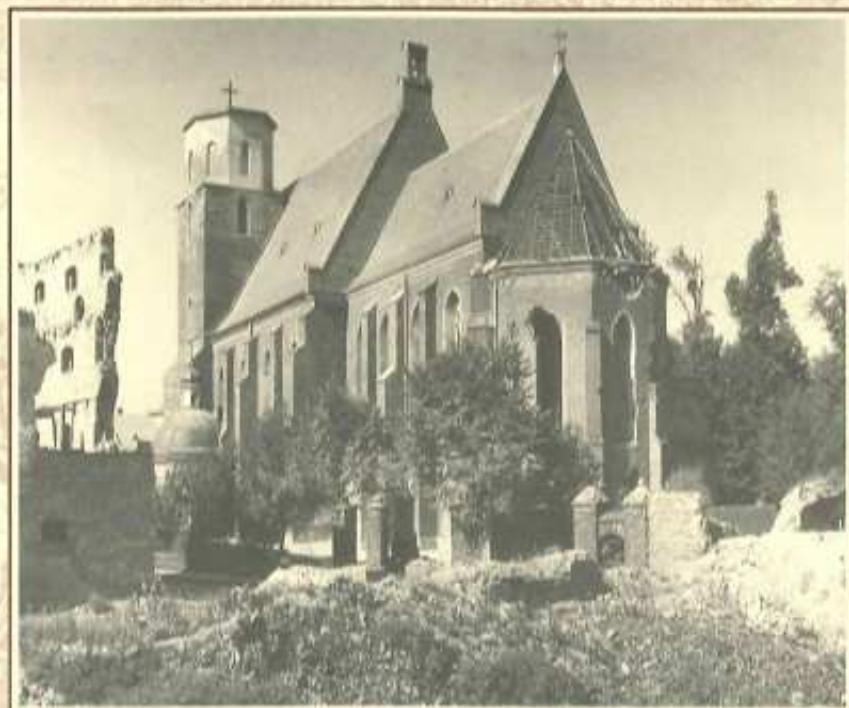
Innere der Pfarrkirche in der Zwischenkriegszeit.

Epitafium burmistrza Zygmunta
Waclawa Linka z 1697 roku.

Epitaph of the Mayor Zygmunt Waclaw
Link from 1697.

Epitafium des Bürgermeisters Zygmunt
Waclaw Link (+1697).

Kościół farny w 1951 roku.

Parish Church in 1951.

Die Pfarrkirche im Jahre 1951.

Kościół farny w okresie międzywojennym.

Parish Church between the Wars.

Die Pfarrkirche in der Zwischenkriegszeit.

Nie istniejąca barokowa ambona w kościele św. Filipa i Jakuba.

Baroque pulpit (no longer existing) in the Parish Church of St. Philip and St. James.

Ehemalige Kanzel im Barockstil der Hl. Philipp- u. Jakobs-Pfarrkirche.

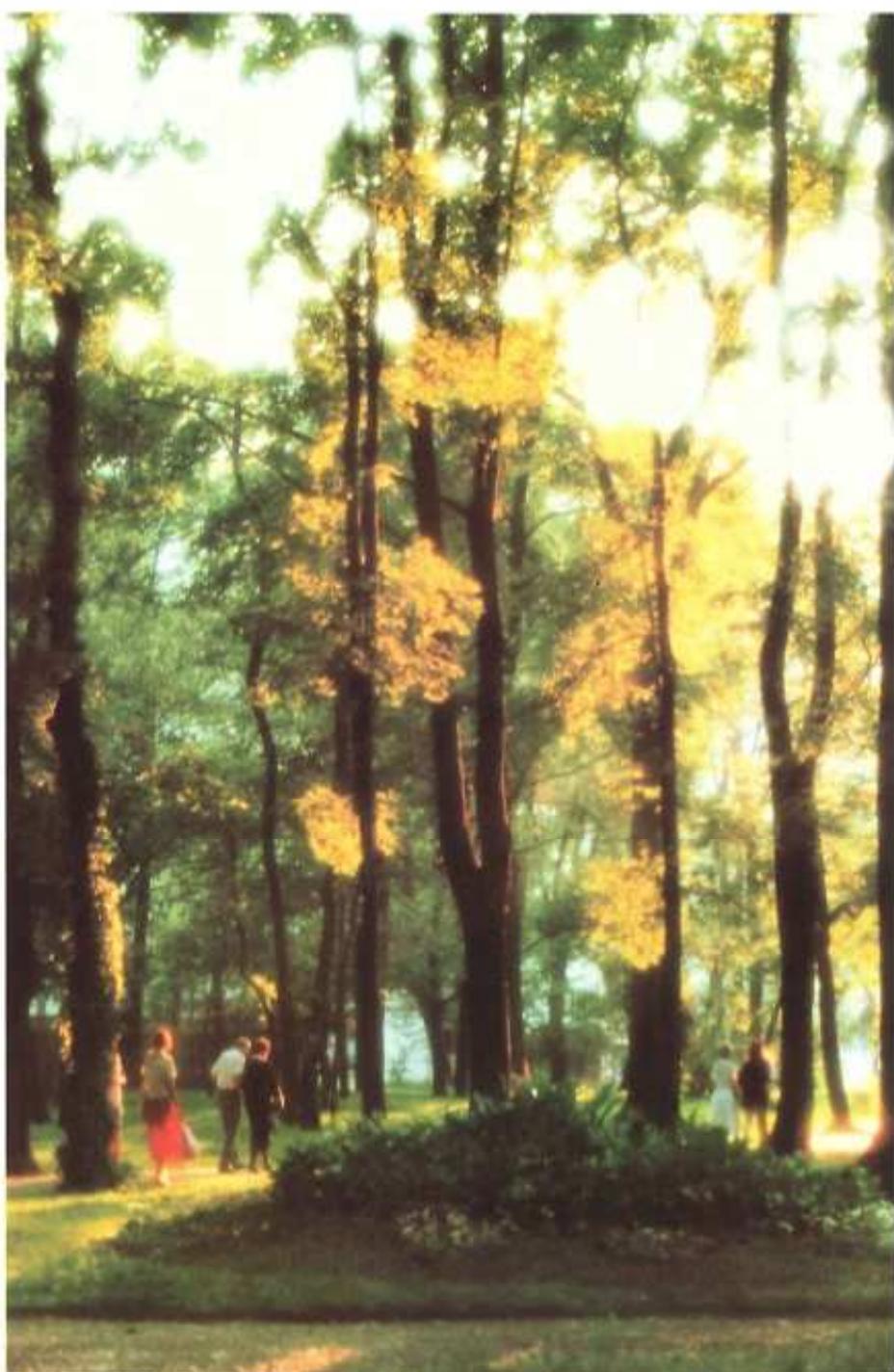

Zachowane elementy ambony - barokowe figury świętych.

Preserved fragments of the pulpit - Baroque figures of saints.

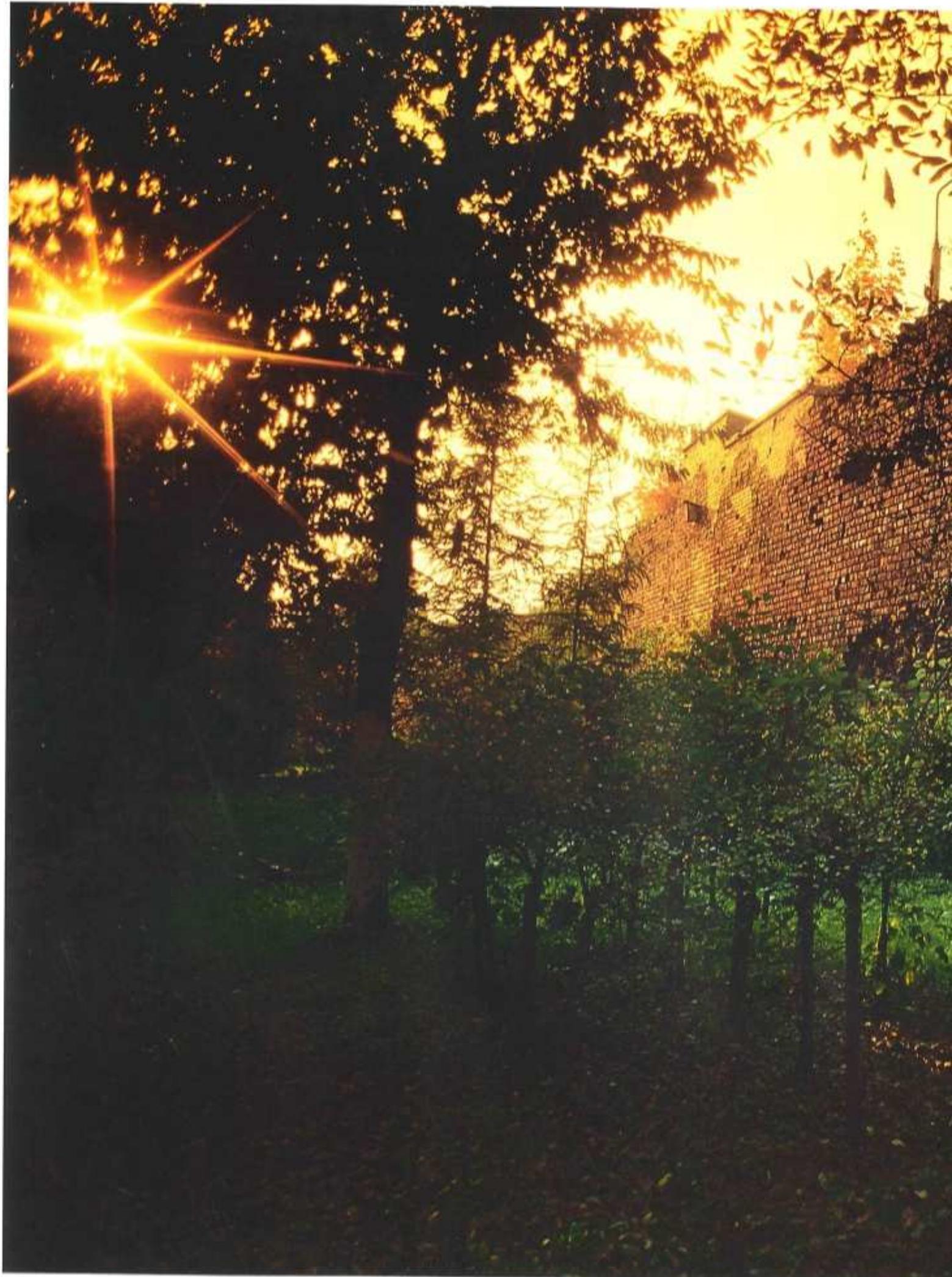
Erhaltenegebliebene Kanzelfragmente - Statuetten der Heiligen.

Park śródmiejski.
Park in the town centre.
Parkanlage im Stadtzentrum.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Mury obronne od strony południowej.

Defence walls from the southern side.

Blick auf die Wehrmauern von der Südseite.

fot.: J. Szczotka

Klasycystyczny pałac w Baranowicach.

Classicistic palace in Baranowice.

Klassizistischer Palast in Baranowice.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Dawna aleja wjazdowa do zespołu pałacowo-parkowego w Baranowicach.

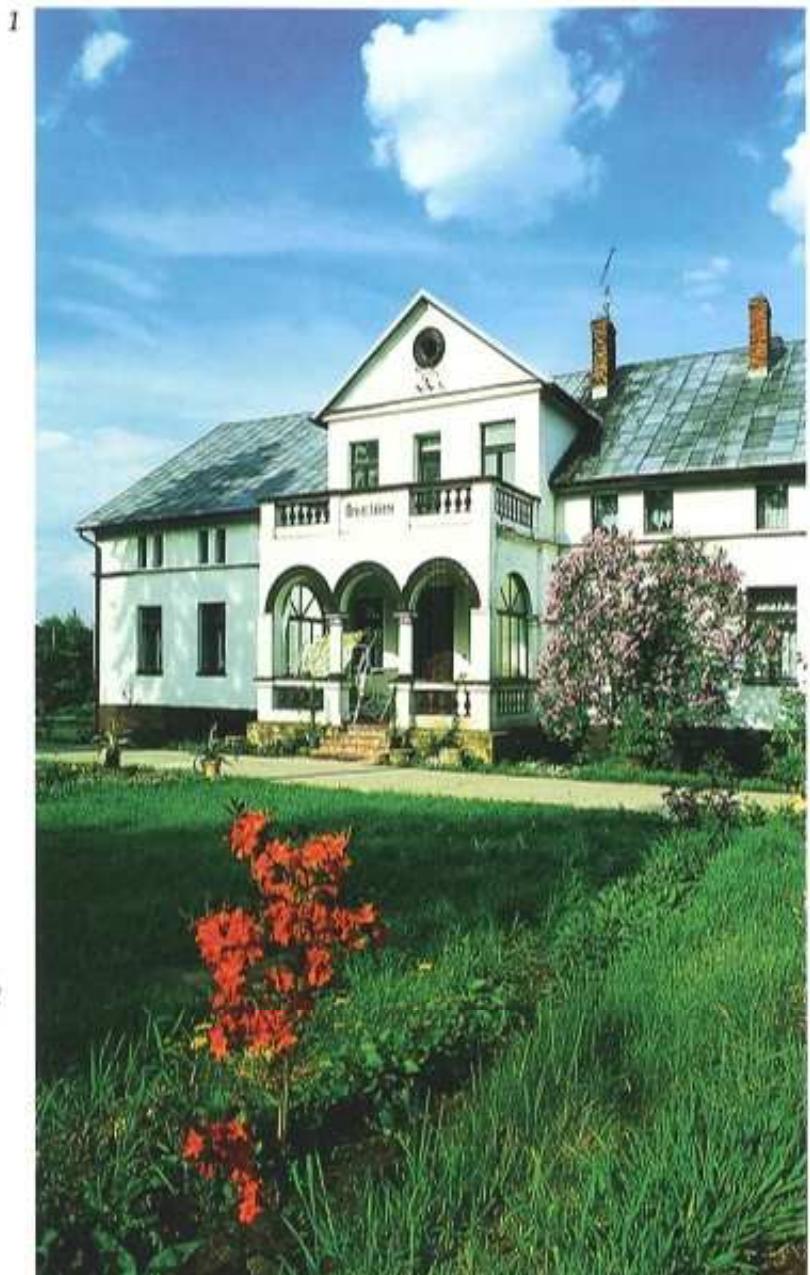
Former entry drive to the palace and park in Baranowice.

Alte Zufahrtsallee zum Palast und Park in Baranowice.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

XIX-wieczny dworek w Rój.
19th century country house in Rój.
Gutshaus aus dem XIX Jh. in Rój.

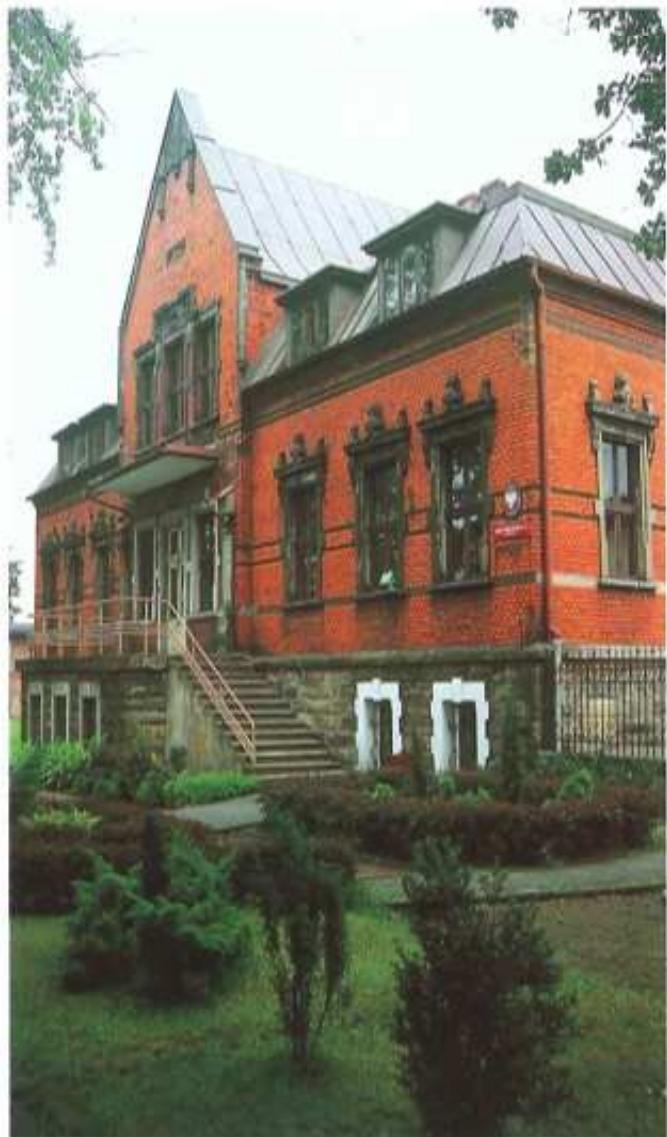
fot.: A. Kuras

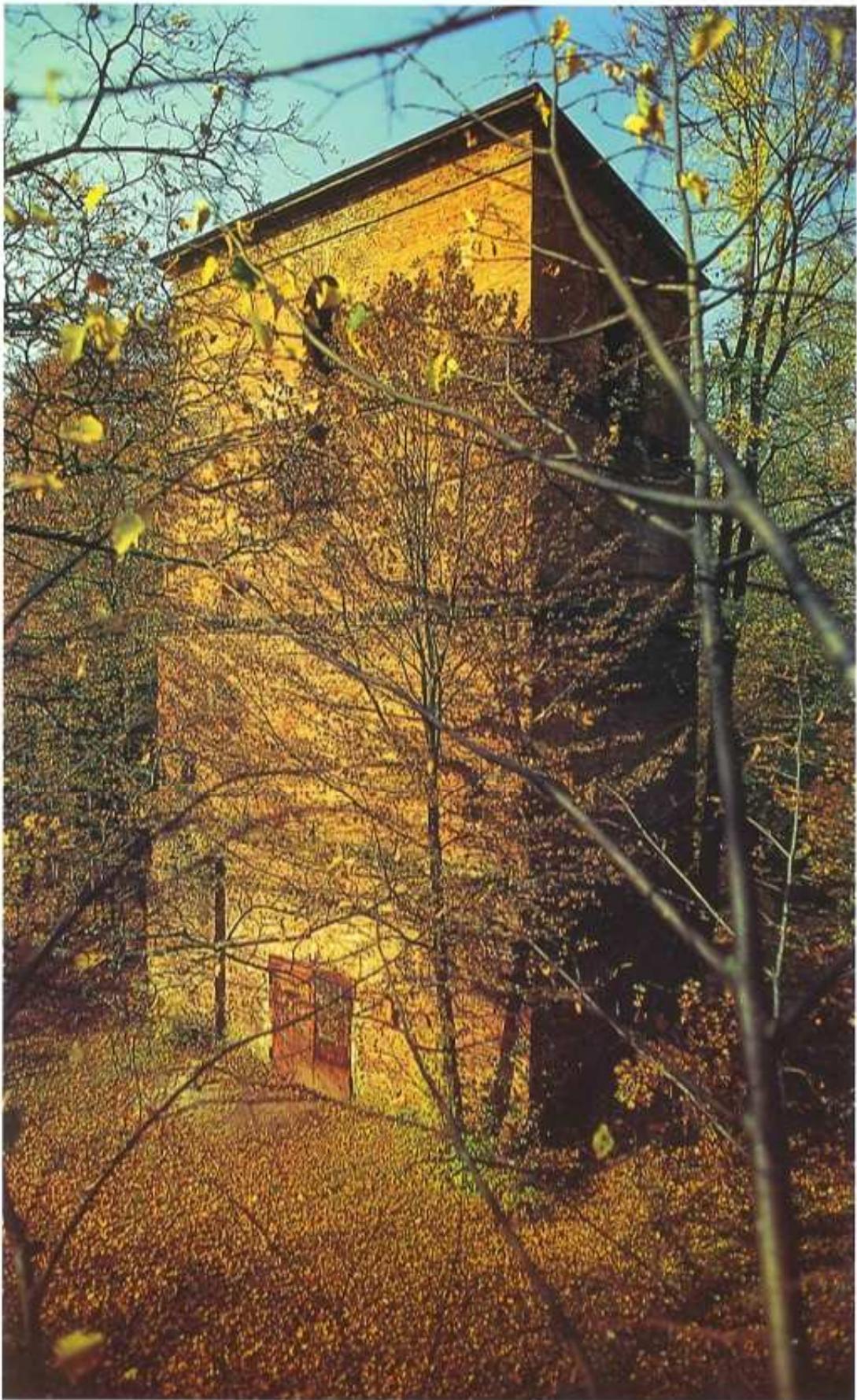

Secesyjny budynek z 1903 roku przy ulicy Dworcowej.
Art Nouveau building from 1903 in Dworcowa Street.
Gebäude im Secessionstil aus dem Jahre 1903
in der Dworcowa Straße.

fot.: A. Żabka

3

Zabytkowa wieża „Gichta” (należała do huty „Waleska”).

Old "Gichta" Tower (once part of "Waleska" steelworks).

Der alte Turm "Gichta" (von der ehemaligen
Eisenhütte "Waleska").

fot.: J. Szczotka

Zabytkowe budynki przy ul. Murarskiej.

Antique buildings in Murarska Street.

Alte Bauten in der Murarska Straße.

fot.: L. Lesiński

Portal i klasycystyczne drzwi w kamienicy przy ulicy gen. S. Szeptyckiego 9.

Portal and classicistic door in the tenement house at Gen. S. Szeptyckiego Street 9.

Portal und klassizistische Tür des Hauses in der Gen. S. Szeptyckiego Straße 9.

fot.: J. Szczotka

Portal przy ulicy S. Moniuszki.

Portal in S. Moniuszki Street.

Portal in der S. Moniuszki Straße.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Ulica Garncarska.
Garncarska Street.
Die Garncarska Straße.

fot.: A. Żabka

Zabytkowe budynki przy ulicy Murarskiej.

Antique buildings in Murarska Street.

Alte Bauten in der Murarska Straße.

fot.: A. Żabka

Dawne więzienie przy ul. Powstańców.

Former prison of Żory in Powstańców Street.

Ehemaliges Gefängnis in der Powstańców Straße.

fot.: A. Kuras

Dawny dworek. Obecnie restauracja „Bies”.
Former country house; currently "Bies" Restaurant.
Altes Gutshaus. Heute Gaststätte "Bies".

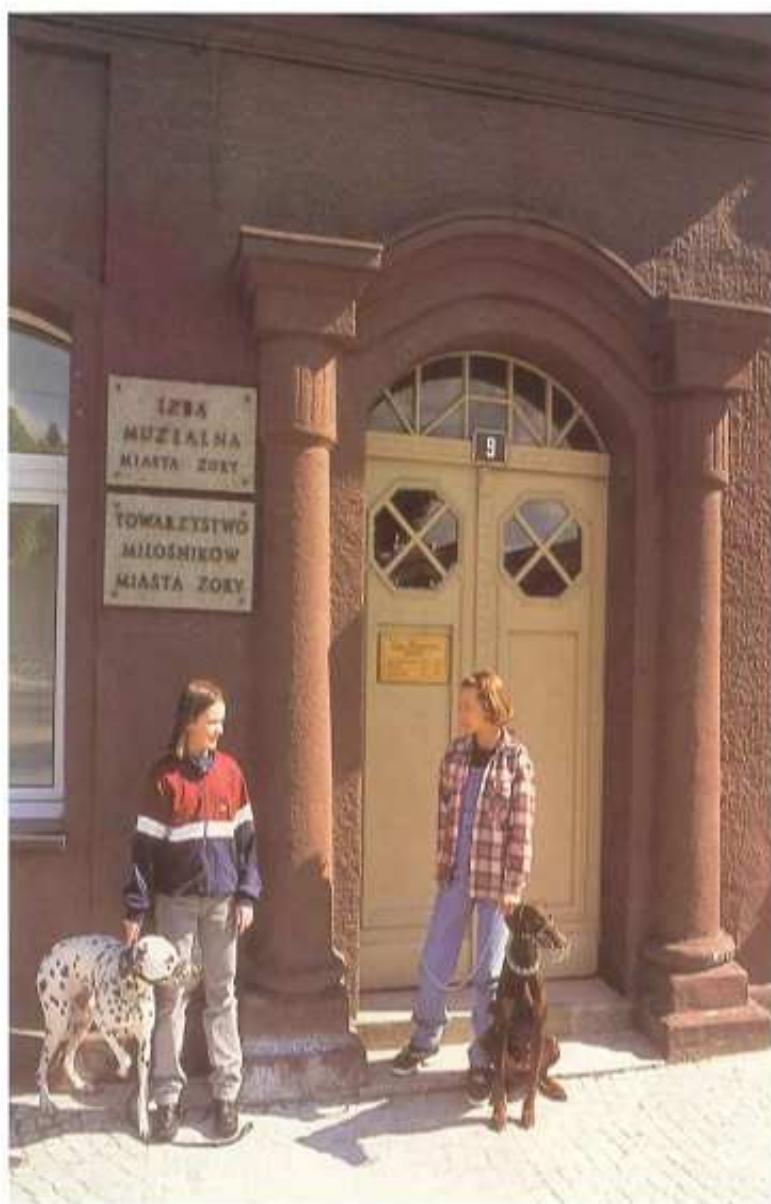
fot.: M. Blaut

Ornament okienny w kamienicy (Rynek 10).
Window ornament in a tenement house
(The Square 10).

Fensterumrandung eines Hauses (Rynek 10).

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Wejście do siedziby Towarzystwa Miłośników Miasta
Żory oraz Izby Muzealnej.

Entrance to the seat of Towarzystwo Miłośników
Miasta Żory and Izba Muzealna (The Society of the
Lovers of the Town Żory and the Local Museum).

Eingang in den Sitz der Freundesgesellschaft für die
Stadt Żory und in die Museumskammer.

fot.: A. Kuras

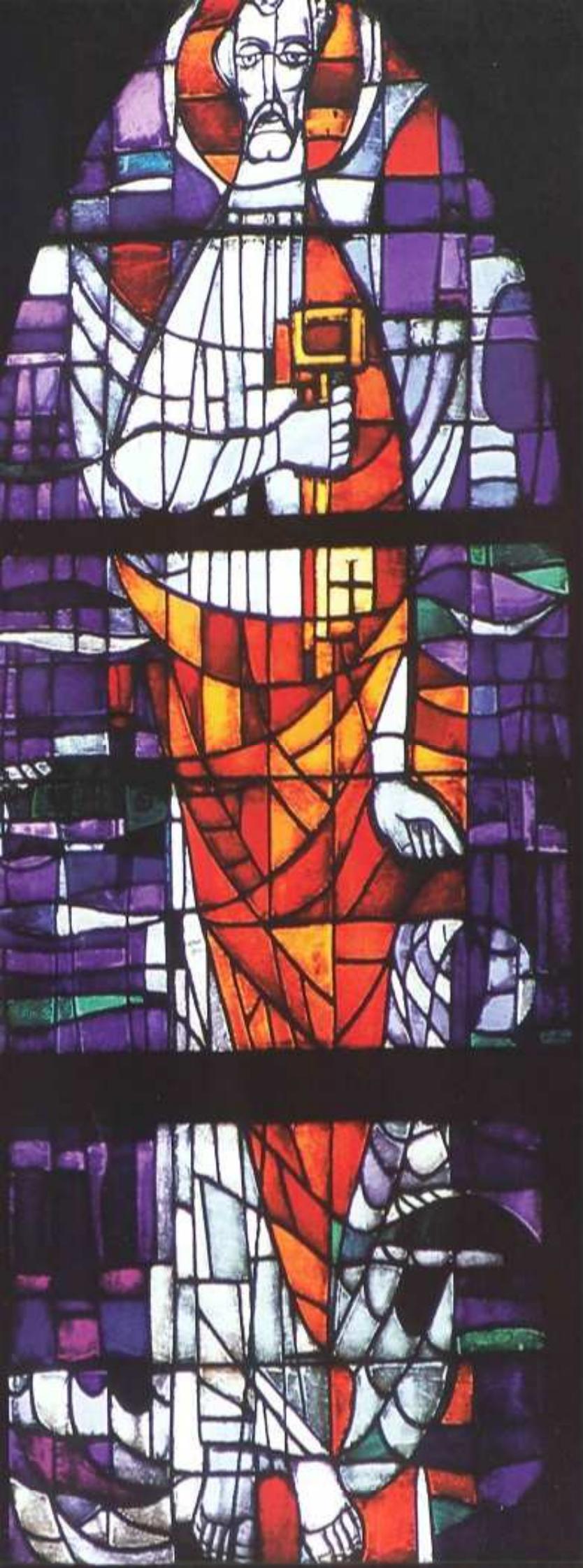
Fragmenty naczyń glinianych pochodzących z XV i XVI wieku.
Fragments of clay pottery dating from the 15th and 16th centuries.
Bruchstücke von Tongefäßen aus dem XV und XVI Jh.

fot.: A. Kuras

Fragment drewnianego wodociągu zasilającego rynkową studnię w XIX wieku (Izba Muzealna).
Fragment of wooden water-works servicing the well in The Square in the 19th century (Local Museum).
Fragment der hölzernen Wasserleitung für die Versorgung des Brunnens auf dem Marktplatz im XIX Jh. (Museum).

fot.: A. Kuras

Witraż z kościoła św. Filipa i Jakuba.
Stained glass window in the Church of St. Philip
and St. James.
Kirchenfenster in der Hl. Philippus- u. Jakobs-
Pfarrkirche.
fot.: K. Piecha

Gotycki kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Filipa i Jakuba.
Barokowa wieża i kaplica Matki Boskiej Milosierdzia.
Gothic Roman-Catholic Church of St. Philip and St. James.
The tower and the Chapel of the Lady of Compassion in the
Baroque style.

Die gotische römisch-katholische Hl. Philippus- u. Jakobs Kirche.
Turm im Barockstil und die Mutter Gottes-Kapelle.

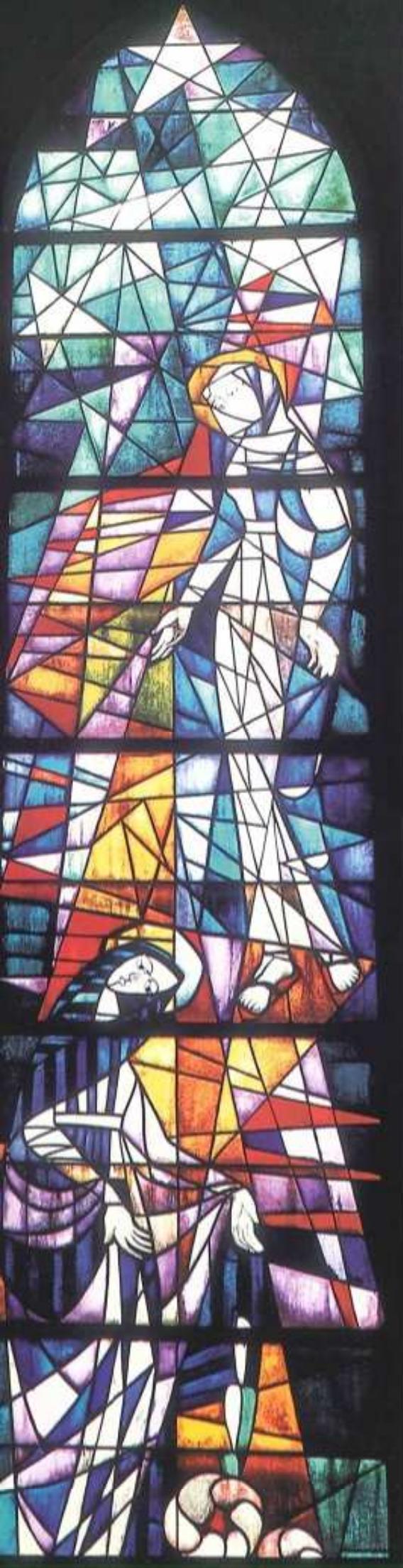
fot.: J. Szczotka

Kielich mszałny z początku XVI wieku z kościoła
farnego p.w. św. Filipa i Jakuba.
Chalice from the beginning of the 16th century
from the Parish Church of St. Philip and St. James.
Hl. Messe-Kelch aus dem Anfang des XVI Jh. aus
der Hl. Philippus- u. Jakobs-Pfarrkirche.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Witraż z kościoła św. Filipa i Jakuba.
Stained glass window in the Church of St. Philip and St. James.
Kirchenfenster in der Hl. Philipp- u. Jakobs-Pfarrkirche.

fot.: A. Kuras

Stare księgi metrykalne zachowane w kościele farnym.
Old register books preserved in the Parish Church.
Alte Geburtsbücher in der Pfarrkirche.

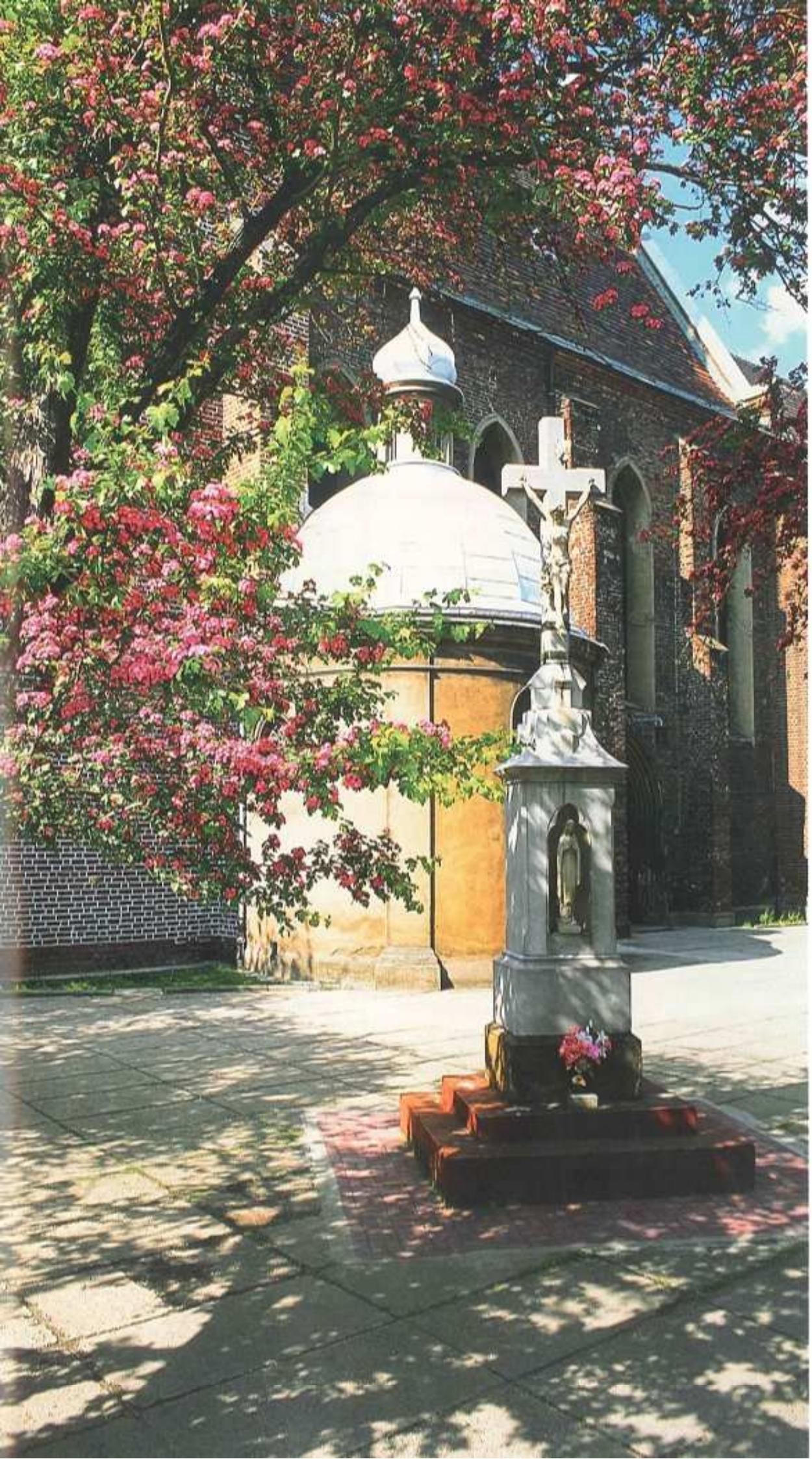
fot.: B. Biczek-Szczepańska

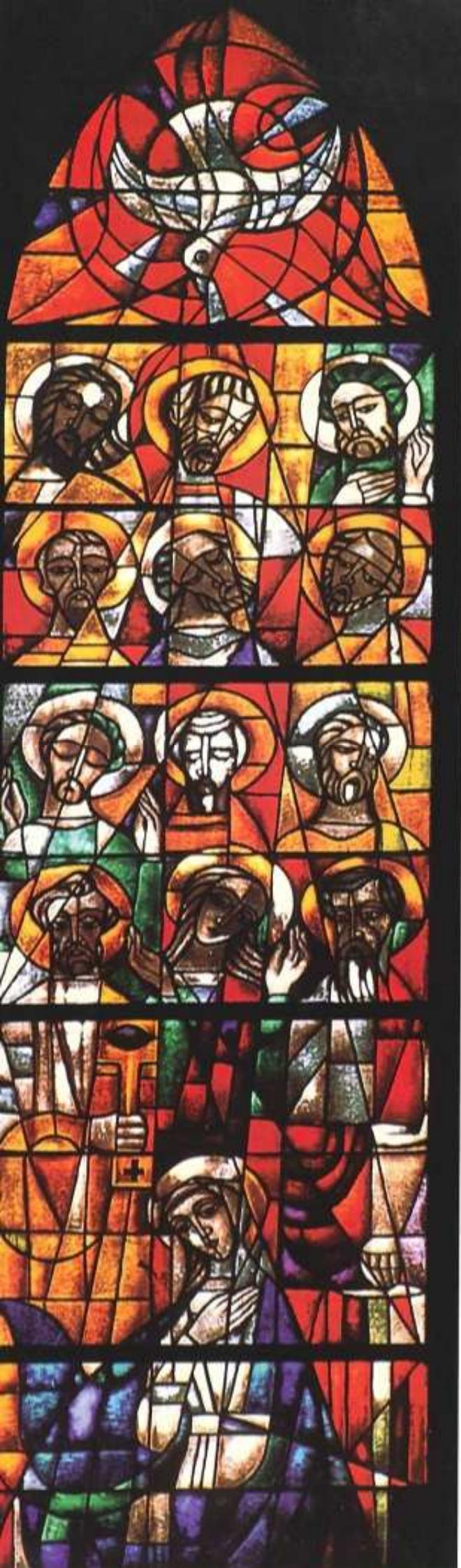
Krzyż Bożej Męki
i kaplica maryjna
przy kościele
św. Filipa i Jakuba.

Cross of Our Lord's
Passion and the Baroque
Mary's Chapel
by the Church of St. Philip
and St. James.

Das Kreuz des Leidens
Christi und Marienkapelle
im Barockstil bei
der Hl. Philipp- u.
Jakobs-Pfarrkirche.

fot.: A. Kuras

Witraże z kościoła św. Filipa i Jakuba.
Stained glass windows in the Church of St. Philip
and St. James.
Kirchenfenster in der Hl. Philipps- u. Jakobs-Pfarrkirche.
fot.: K. Piecha

Gotycka monstranca z kościoła farnego.
Gothic monstrance from the Parish Church.
Gotische Monstranz aus der Pfarrkirche.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

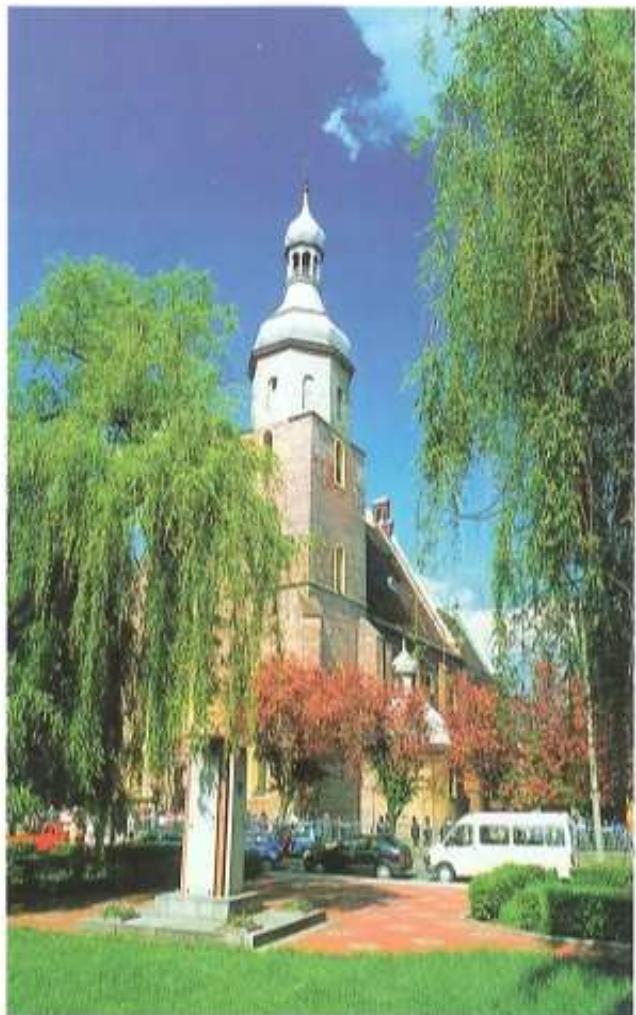

Kielich mszalny z początku XVI w. z kościoła farnego p.w. św. Filipa i Jakuba.

Chalice from the beginning of the 16th century from the Parish Church of St. Philip and St. James.

Hl. Messe-Kelch aus dem Anfang des XVI Jh. aus der Hl. Philippus- u. Jakobs-Pfarrkirche,

fot.: B. Biczek-Szczepańska

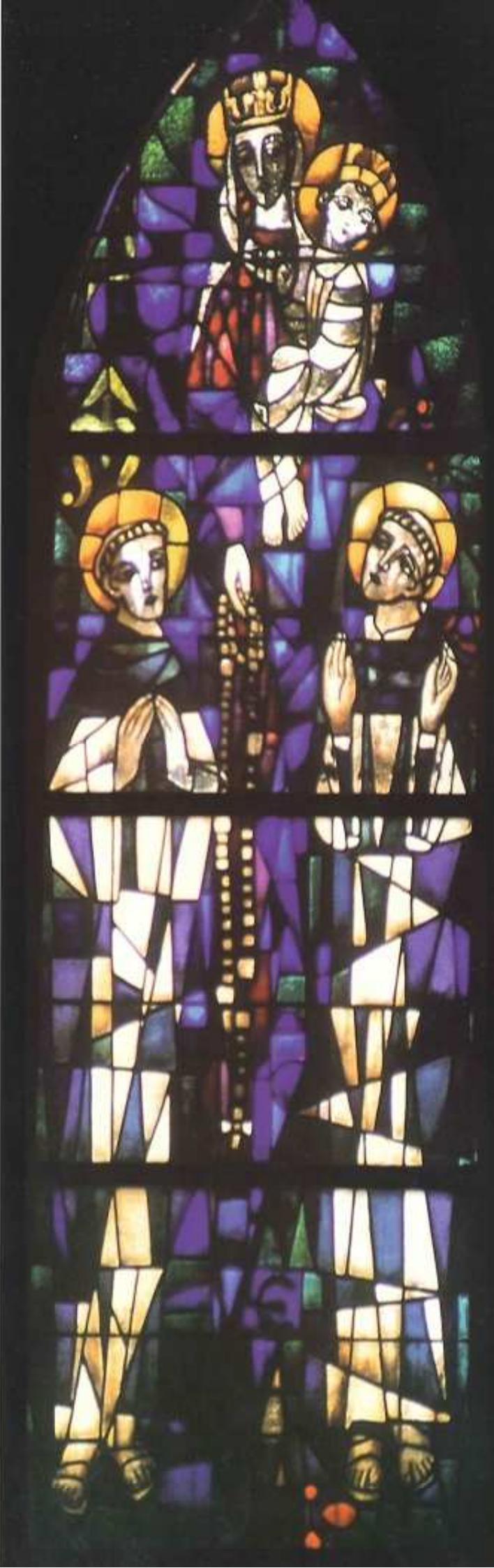

Kościół p.w. św. Filipa i Jakuba.

The Parish Church of St. Philip and St. James.

Die Hl. Philippus- u. Jakobs-Pfarrkirche.

fot.: A. Kuras

Cmentarz katolicki przy kościele farnym założony w 1824 roku.

Catholic graveyard at the Parish Church, founded in 1824.

Der katholische Friedhof an der Pfarrkirche, 1824 errichtet.

fot.: A. Kuras

Zabytkowa plebania katolicka przy kościele farnym.

Antique Catholic presbytery of the Parish Church.

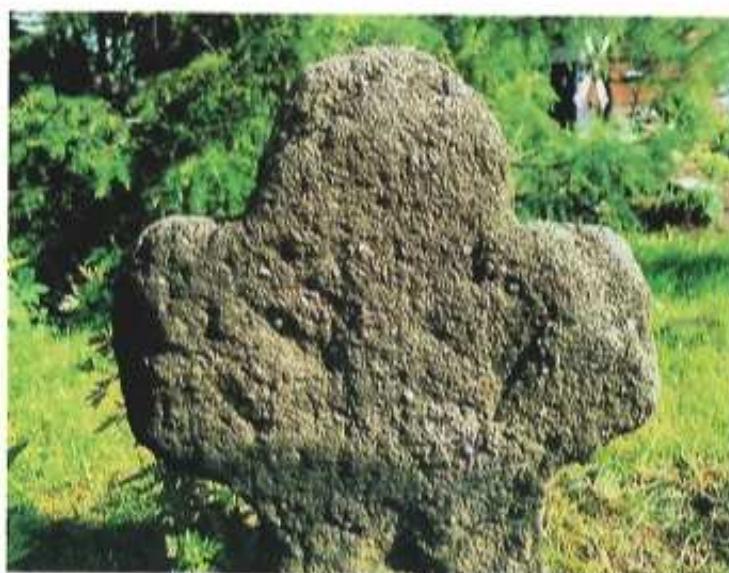
Altes katholisches Pfarrhaus bei der Pfarrkirche.

fot.: M. Blaut

Kamienny krzyż z okresu XIV - XVI w. Cmentarz przy kościele p.w. św. Filipa i Jakuba.
Stone cross in the graveyard at the Church of St. Philip and St. James from 14th to 16th centuries.
Steinkreuz aus dem XIV - XVI Jh. auf dem Friedhof an der Hl. Philipps- u. Jakobskirche.

fot.: J. Szczotka

Krzyż pokutny w Rogoźnej.
Penitential cross in Rogoźna.
Bußkreuz in Rogoźna.

fot.: A. Kuras

Kościół katolicki p.w. Milosierdzia Bożego.

Catholic Church of God's Compassion.

Die katholische Gnade Gottes-Kirche.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Cmentarz katolicki przy ulicy Nowej zalożony w 1925 roku.

Catholic cemetery in Nowa Street, set up in 1925.

Der katholische Friedhof in der Nowa Straße, errichtet 1925.

fot.: R. Nowak

Fragment ołtarza głównego w kościele katolickim p.w. św. Stanisława.

Fragment of the main altar in the Catholic Church of St. Stanislaw.

Hauptaltar in der katholischen Hl. Stanislaw-Kirche.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Obraz Matki Boskiej Žorskiej z głównego ołtarza kościoła farnego p.w. św. Filipa i Jakuba.

Painting of Our Lady of Žory from the main altar of the Parish Church.

Das Bildnis der Mutter Gottes von Žory im Hauptaltar der Pfarrkirche.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

2

Zabytkowa figura św. Jana Nepomucena z „Kościółka”.
Antique figure of St. Jan Nepomucen from "Little Church".
Alte Statue des Hl. Jan Nepomucens aus dem "Kirchlein".

1

fot.: P. Flaga

Szczytowa część figury Bożej Męki.
Uppermost part of the Figure of Our Lord's Passion.
Oberer Teil der Statue des Leidens Christi.

2

fot.: A. Kuras

„Kościółek” z figurą św. Jana Nepomucena.
"Little Church" with the figure of St. Jan Nepomucen.
Das "Kirchlein" mit Statue des Hl. Jan Nepomucens.

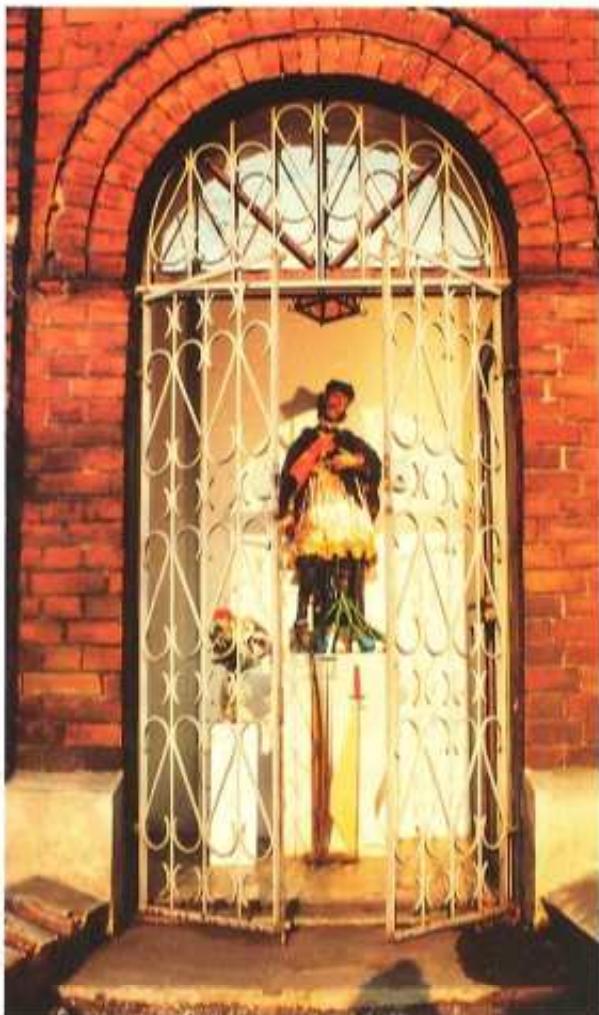
3

fot.: P. Flaga

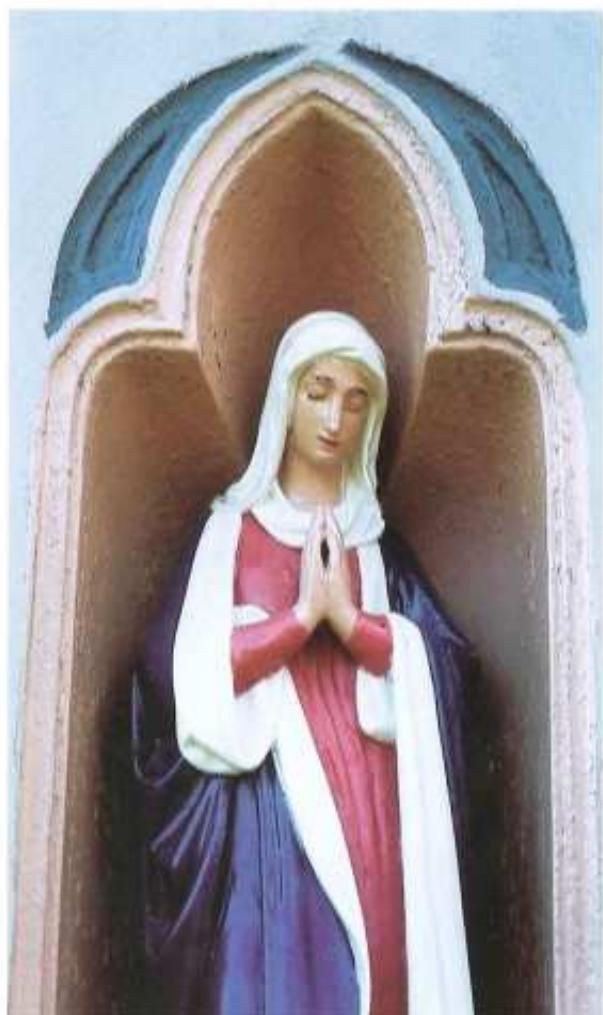
Matka Boska z przydrożnego krzyża w Rogoźnej.
Figure of Our Lady from a wayside cross in Rogoźna.
Die Mutter Gottes von dem Kreuz an der Straße in Rogoźna.

4

fot.: A. Kuras

3

4

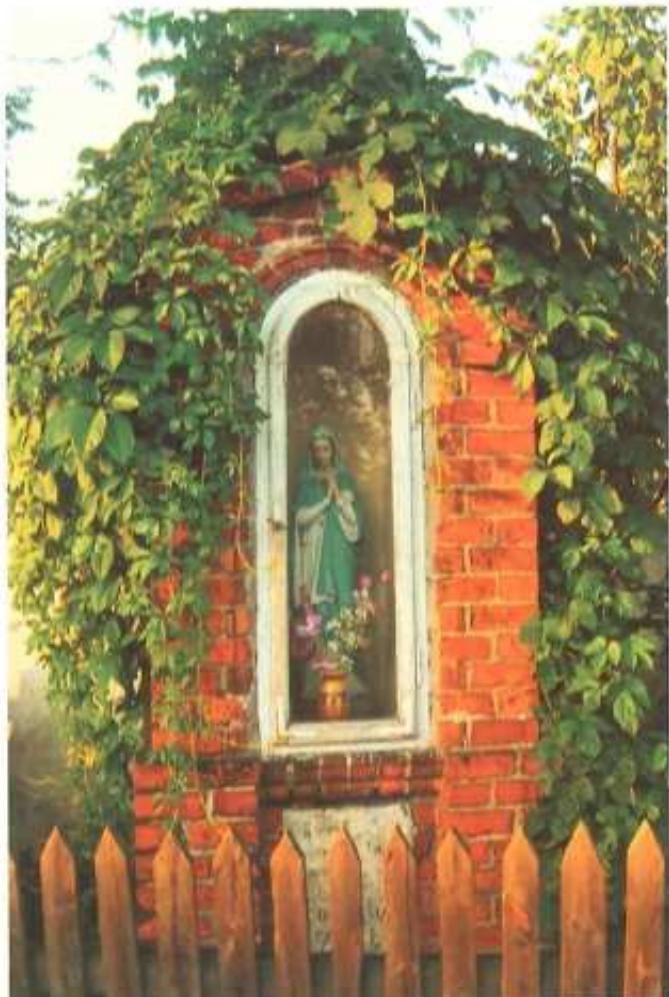
Krzyż Bożej Męki w Kleszczowie.

Cross of Our Lord's Passion in Kleszczówka.

Das Kreuz des Leidens Christi in Kleszczów.

1

fot.: A. Kuras

Obraz Matki Boskiej na „Dębie Maryjnym”.

Wersja z 1997 roku.

Painting of Our Lady on "Mary's Oak" from 1997.

Das Bildnis der Mutter Gottes auf der "Marieneiche".

Version vom Jahre 1997.

2

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Kapliczka przydrożna przy ulicy Zostawa.

Wayside shrine in Zostawa Street.

Kapelle an der Zostawa Straße.

3

fot.: A. Żabka

4

Figurka Matki Boskiej z krzyża Bożej Męki przy kościele św. Filipa i Jakuba.

Figure of Our Lady from the Cross of Our Lord's Passion by The Church of St. Philip and St. James.

Die Statuette der Mutter Gottes von dem Kreuz des Leidens Christi an der Hl. Philipp- u. Jakobs-Kirche.

fot.: A. Kuras

4

5

7

5

Kapliczka przydrożna w Róju.

Wayside shrine in Rój.

Kapelle an der Straße in Rój.

fot.: M. Blaut

5

Krzyż Bożej Męki w Rogoźnej.

Cross of Our Lord's Passion in Rogoźna.

Das Kreuz des Leidens Christi in Rogoźna.

fot.: A. Kuras

6

Zabytkowa kaplica przydrożna w Rowniu.

Antique wayside shrine in Rownie.

Alte Kapelle an der Straße in Rownie.

fot.: M. Blaut

7

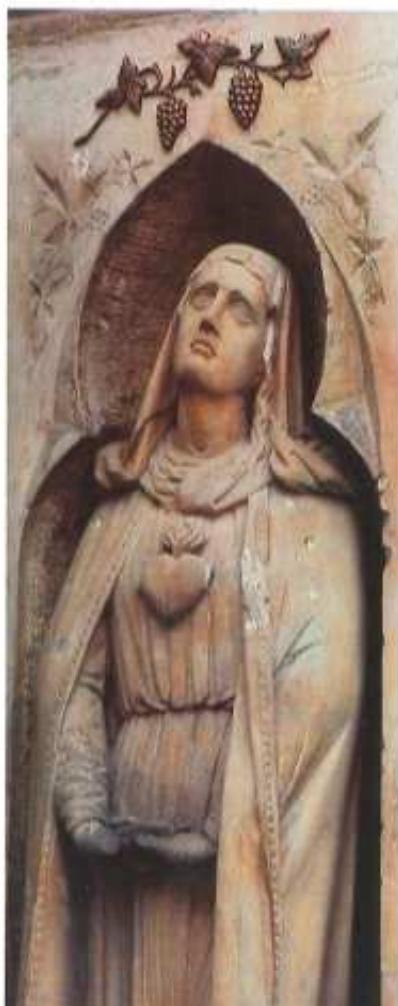
Matka Boska z przydrożnego krzyża przy ulicy Pszczyńskiej.

Figure of Our Lady from a wayside cross in Pszczyńska Street.

Die Mutter Gottes von dem Kreuz an der Pszczyńska Straße.

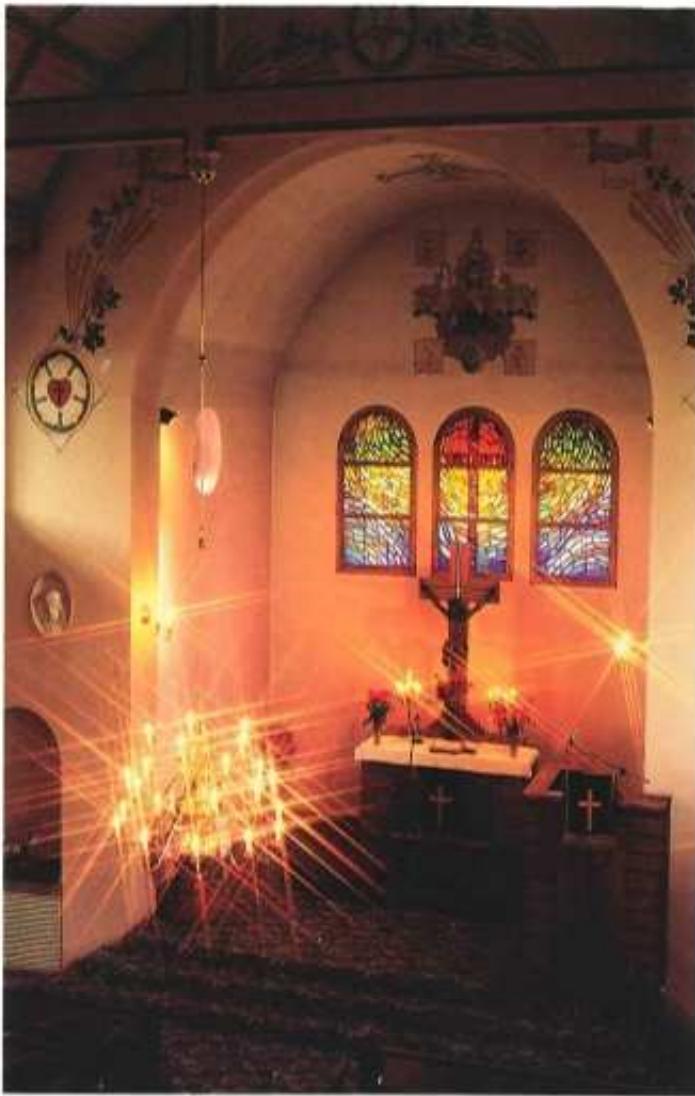
fot.: A. Kuras

8

8

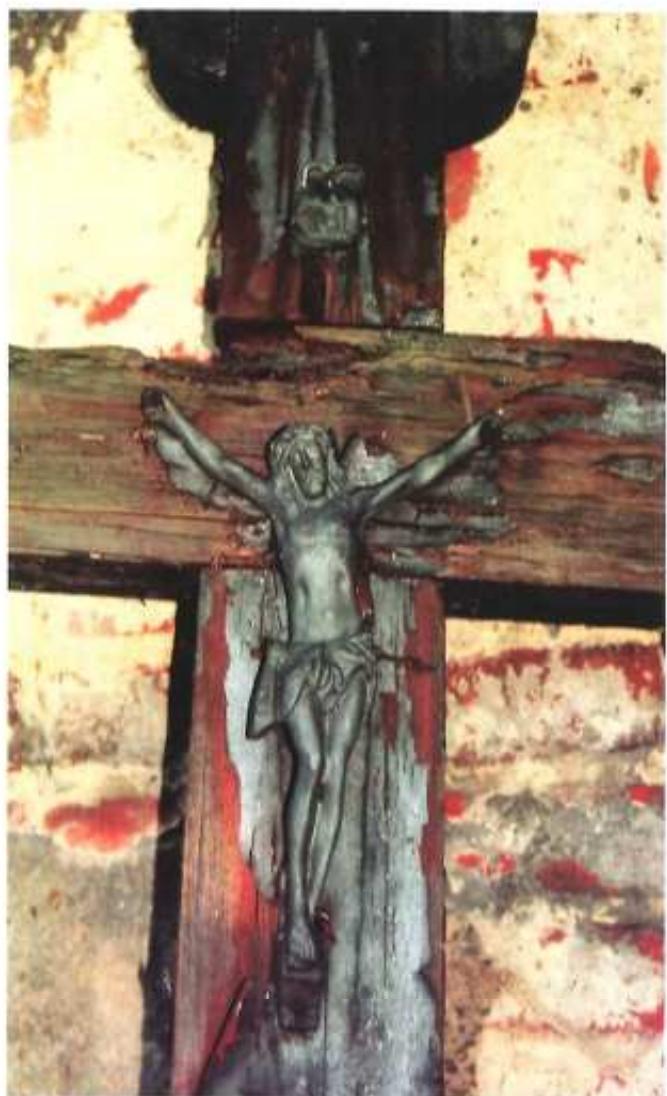

Wnętrze kościoła ewangelicko-augsburskiego.

Interior of the Lutheran Church.

Innere der evangelisch-augsburger Kirche.

fot.: A. Kuras

Krzyż z cmentarza ewangelicko-augsburskiego.

Cross from the Lutheran cemetery.

Kreuz von dem evangelisch-augsburger Friedhof.

fot.: A. Żabka

Kościół ewangelicko-augsburski p.w. Zbawiciela.

Lutheran Church of The Saviour.

Die evangelisch-augsburger Erlöserkirche.

fot.: A. Żabka

Figurka z cmentarza przy kościele ewangelicko-augsburskim.

Figure from the graveyard by the Lutheran Church.

Friedhof an der evangelisch-augsburger Kirche.

fot.: A. Żabka

Cmentarz żydowski z 1814 roku.

Jewish cemetery from 1814.

Der jüdische Friedhof aus dem Jahre 1814.

fot.: J. Szczotka

Fragment żydowskiej macewy.

Fragment of a Jewish tombstone.

Teilansicht eines jüdischen Grabsteines.

fot.: A. Żabka

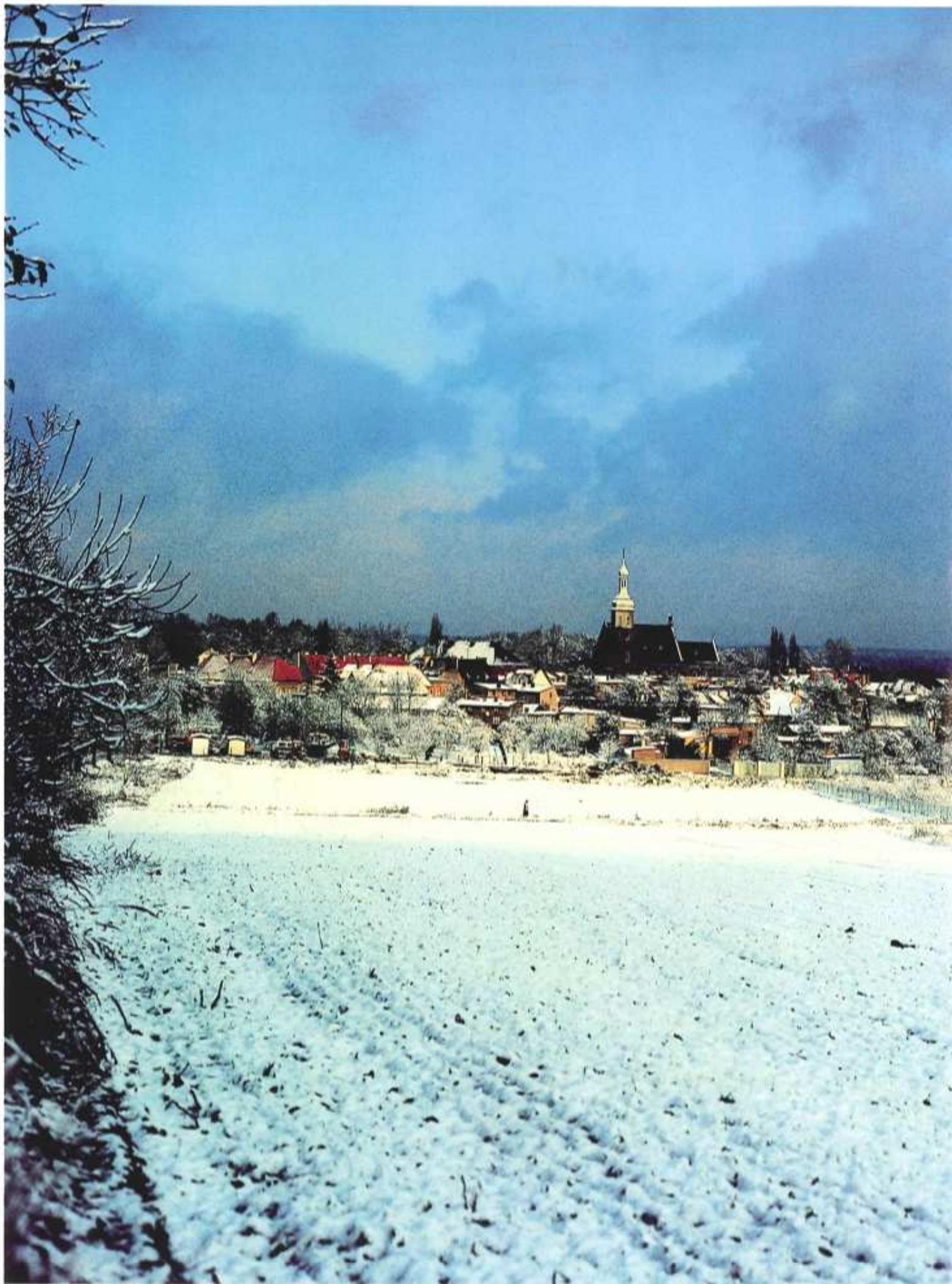

Macewa żydowska.

Jewish tombstone.

Jüdischer Grabstein,

fot.: J. Szczerba

Panorama na starówkę z alei Zwycięstwa.
Panoramic view of the Old Town from Zwycięstwa Avenue.
Sicht auf die Altstadt von der Zwycięstwa Allee aus.

fot.: J. Szczotka

Panorama Żor w scenerii letniej. Hanne Schymalla.
Summer panorama of Żory. By Hanne Schymalla.
Sommerliches Panorama von Żory, von Hanne Schymalla.

fot.: A. Kuras

Panorama Żor w scenerii zimowej. Hanne Schymalla.
Winter panorama of Żory. By Hanne Schymalla.
Winterliches Panorama von Żory, von Hanne Schymalla.

fot.: A. Kuras

Rynek w 1995 roku.

The Square in 1995.

Marktplatz im Jahre 1995.

fot.: J. Szczotka

Ratusz w 1994 roku.

Town Hall in 1994.

Rathaus im Jahre 1994.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Widok z wieży kościoła farnego w 1994 roku.

View from the tower of the Parish Church, 1994.

Sicht von dem Turm der Pfarrkirche im Jahre 1994.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Północna zabudowa rynku w 1996 roku.

Northern side of The Square in 1996.

Sicht auf die Marktplatz-Nordseite vom
Jahre 1996.

fot.: A. Żabka

Starówka z lotu ptaka.
Bird's eye view of the Old
Town.

Altstadt aus der Vogelsicht.

fot.: J. Szczotka

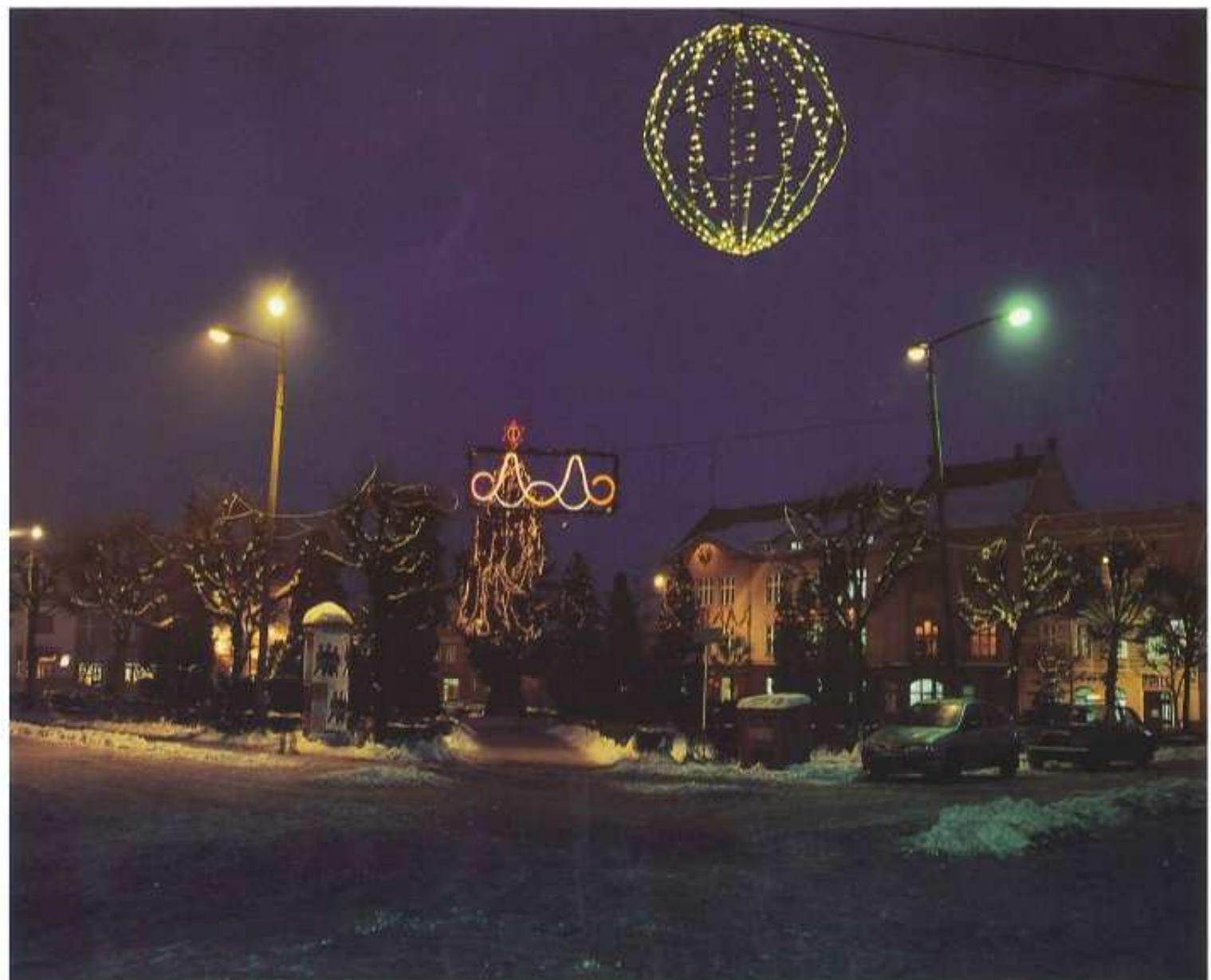

Święto Ogniowe.

Day of Fire.

Feuerfest.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Rynek w 1997 roku.
The Square in 1997.
Marktplatz im Jahre 1997.

fot.: J. Szczotka

1 Wnętrze Banku
Spółdzielczego.
Interior of the Co-
operative Bank.
Innere der
Genossenschaftsbank.

fot.: J. Szczotka

1

2

3

Pomnik ofiar Katynia.

Monument to the Casualties of Katyń.
Das Ehrenmal für die Opfer von Katyn.

2

fot.: B. Biczek-Szczepańska

4

Budynek Urzędu Miejskiego - siedziba Zarządu i Urzędu Miasta Żory przy alei Wojska Polskiego.

Town Hall - the seat of the Board and the Town Council in Wojska Polskiego Avenue.

Gebäude des Stadtamtes - Sitz der Stadtverwaltung und des Stadtamtes von Żory in dem Wojska Polskiego Allee.

3

fot.: A. Kuras

Pomnik bohaterów poległych za ojczyznę przy ulicy. ks. P. Klimka.

Monument to those who died for their country in Ks. P. Klimka Street.

Das Denkmal der für die Heimat gefallenen Helden an der ks. P. Klimka Straße.

4

fot.: A. Kuras

Panorama starego miasta od strony ronda.

Panoramic view of the Old Town from the roundabout.
Panorama der alten und neuen Stadt von dem Rondo aus.

5

fot.: K. Piecha

55

Rzeka Ruda w zimie.

Ruda River in winter.

Der Fluß Ruda im Winter.

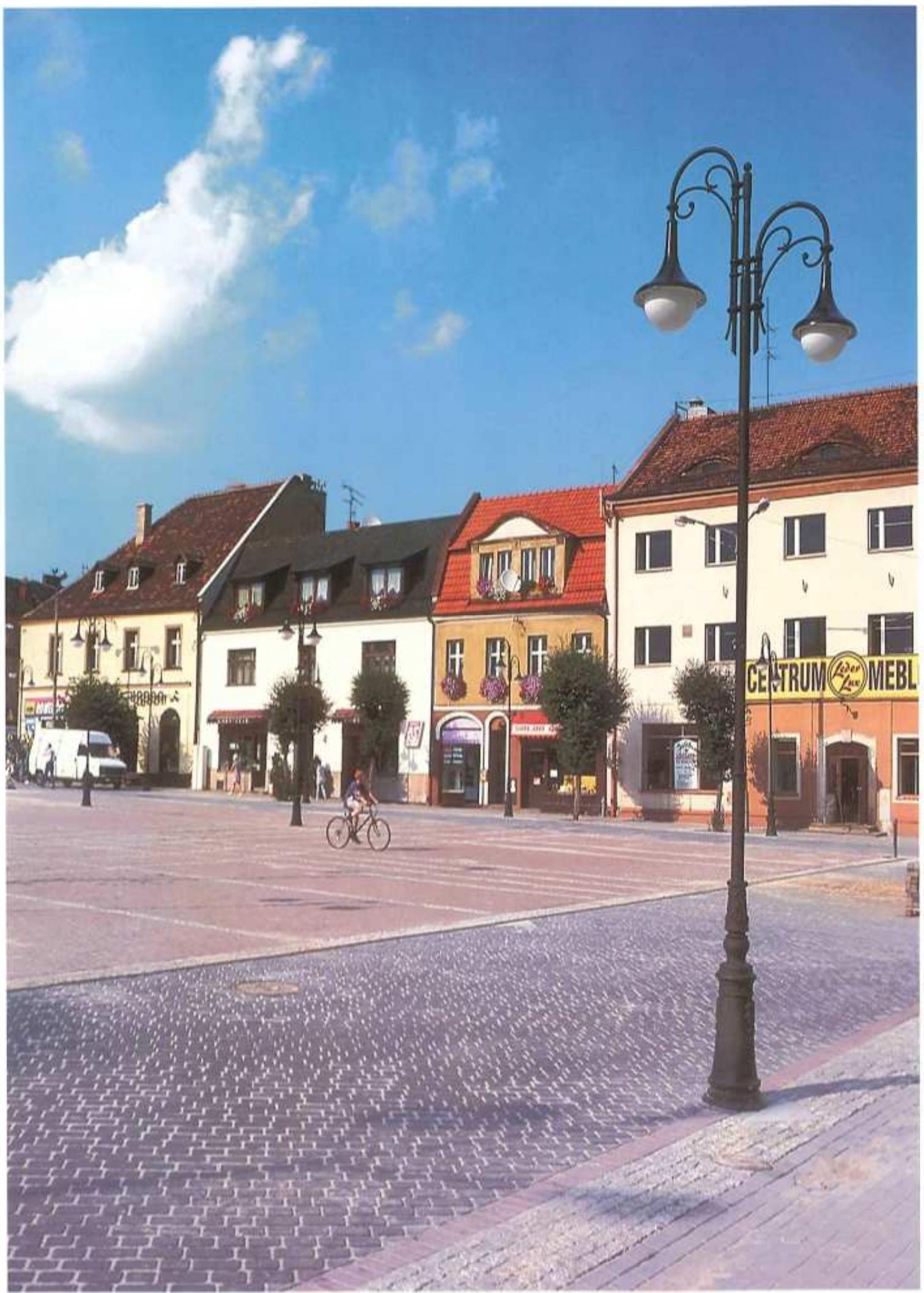
fot.: L. Lesiński

Dawny las miejski „Dębina”.

Former municipal forest "Dębina".

Der alte Eichenwald "Dębina".

fot.: J. Szczotka

2

4

3

Rynek w 1997 roku.

The Square in 1997.

Marktplatz im Jahre 1997.

1

fot.: A. Kuras

Zachodnia pierzeja rynku.

Western frontage of The Square.

Marktplatz-Westseite.

2

fot.: A. Kuras

Południowa pierzeja rynku.

Southern frontage of The Square.

Marktplatz-Südseite.

3

fot.: A. Kuras

Północna zabudowa rynku.

Northern side of The Square.

Marktplatz-Nordseite.

4

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Kamienice przy rynku.

Tenement houses in The Square.

Alte Häuser am Marktplatz.

fot.: A. Kuras

Fragmenty odnowionych bruków (rynek i starówka).

Fragments of renovated pavements in The Square and the Old Town.

Fragmente des erneuerten Pflasters (Marktplatz und Altstadt).

fot.: A. Żabka

Północna zabudowa rynku.

Northern side of The Square.

Marktplatz-Nordseite.

fot.: A. Kuras

Rynek w 1997 roku.

The Square in 1997.

Marktplatz im Jahre 1997.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Bank Spółdzielczy.

Co-operative Bank.

Die Genossenschaftsbank.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Dworzec kolejowy.

Railway station.

Bahnhof.

fot.: A. Kuras

Dworzec autobusowy.

Bus station.

Omnibusbahnhof.

fot.: A. Kuras

Fontanna w parku przy ulicy Rybnickiej.

Fountain in Rybnicka Street Park,

Springbrunnen im Park an der Rybnicka Straße.

fot.: J. Szczotka

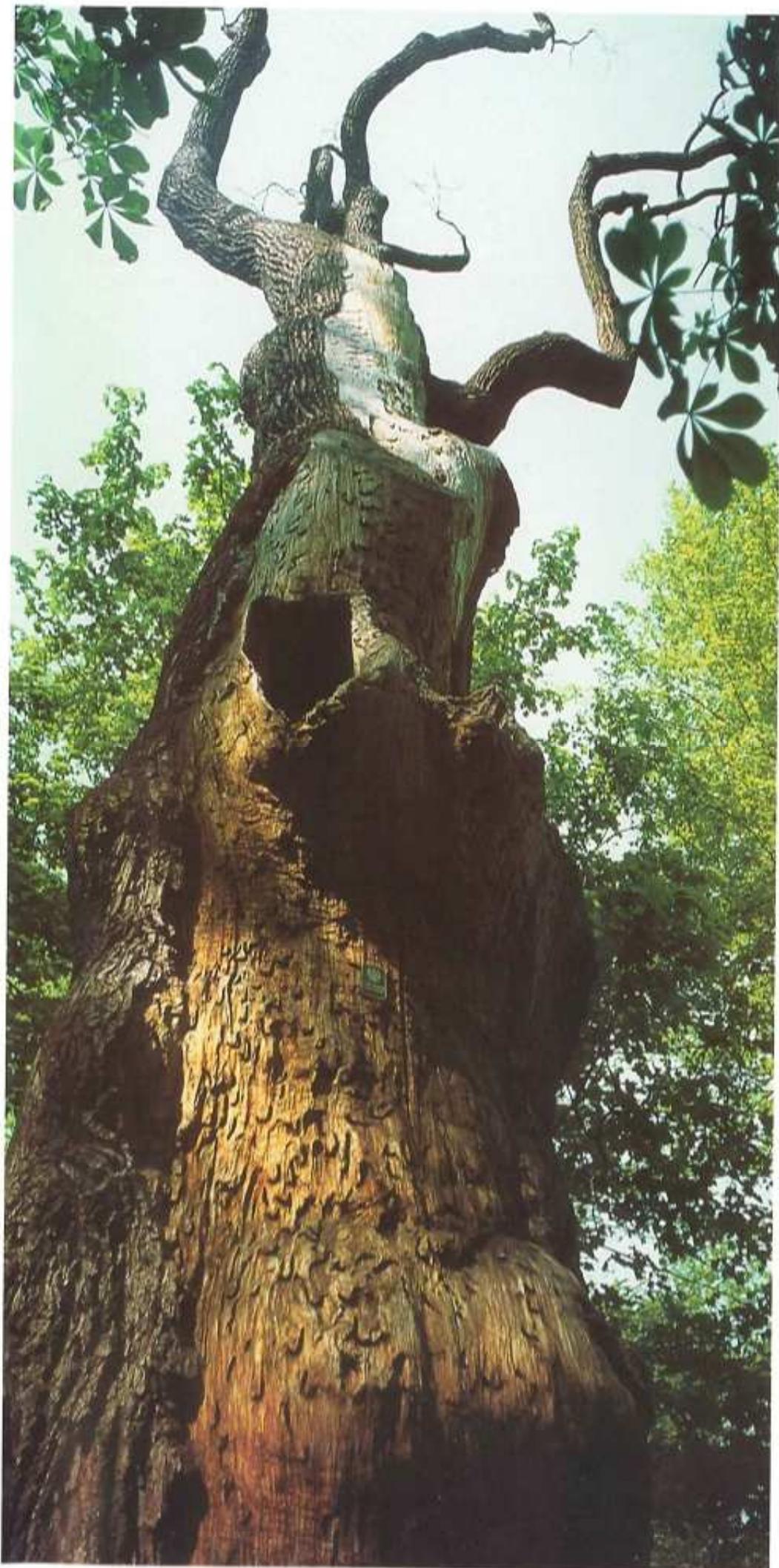

Staw „Kleszczowiok”.

Pond "Kleszczowiok".

Der Teich "Kleszczowiok".

fot.: A. Żabka

Dąb w zabytkowym parku
w Baranowicach.

Oak tree in the old park
in Baranowice.

Eiche in der alten Parkanlage in
Baranowice.

fot.: A. Kuras

Osiedle Księcia Władysława.
Księcia Władysława Housing Estate.
Die Fürst Wladyslaw-Wohnsiedlung.

fot.: J. Szczotka

Osiedle domków jednorodzinnych „Kleszczówka II”.
Residential district "Kleszczówka II".
Einfamilienhäuser-Siedlung "Kleszczówka II".

fot.: A. Kuras

Fragment osiedla Księcia Władysława.
Fragment of Księcia Władysława Housing Estate.
Teilansicht der Fürst Wladyslaw-Wohnsiedlung.

fot.: L. Lesiński

Osiedle Księcia Władysława.
Księcia Władysława Housing Estate.
Die Fürst Wladyslaw-Wohnsiedlung.

fot.: J. Szczotka

Osiedle 700-lecia Żor.
700-lecia Żor Housing Estate.
Die Wohnsiedlung Namens 700-jährigen
Bestehens von Żory.

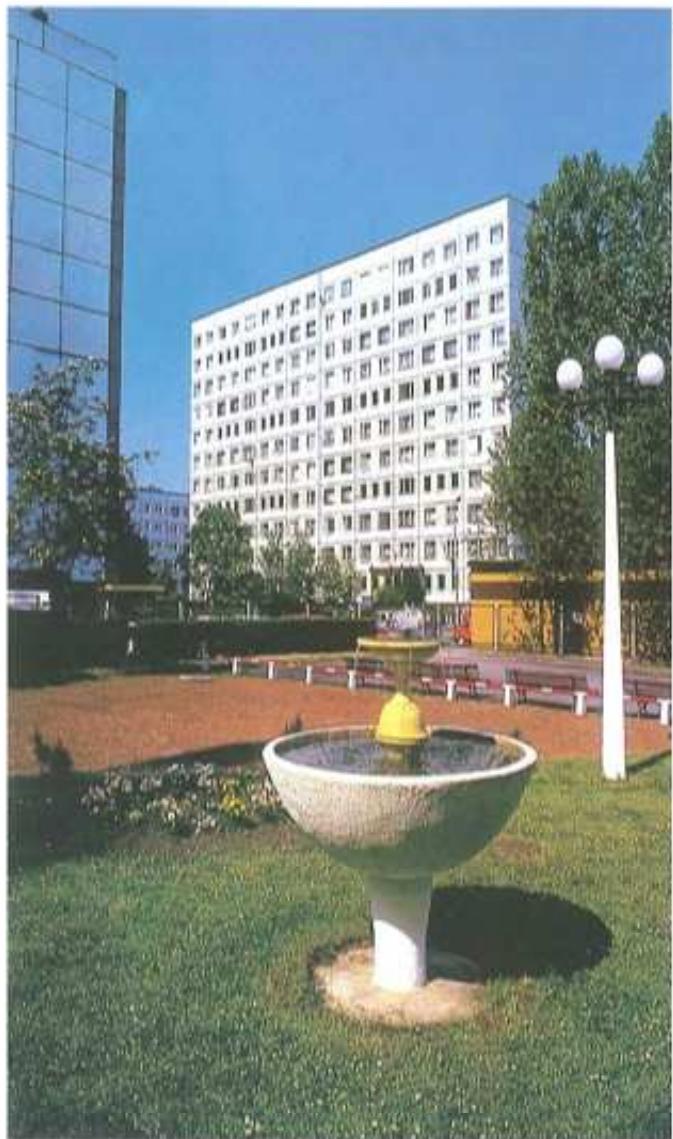
fot.: A. Kuras

2

3

Plac zabaw przy osiedlu 700-lecia Żor.
Play-ground in 700-lecia Żor Housing Estate.
Kinderspielplatz in einer Wohnsiedlung.

fot.: A. Kuras

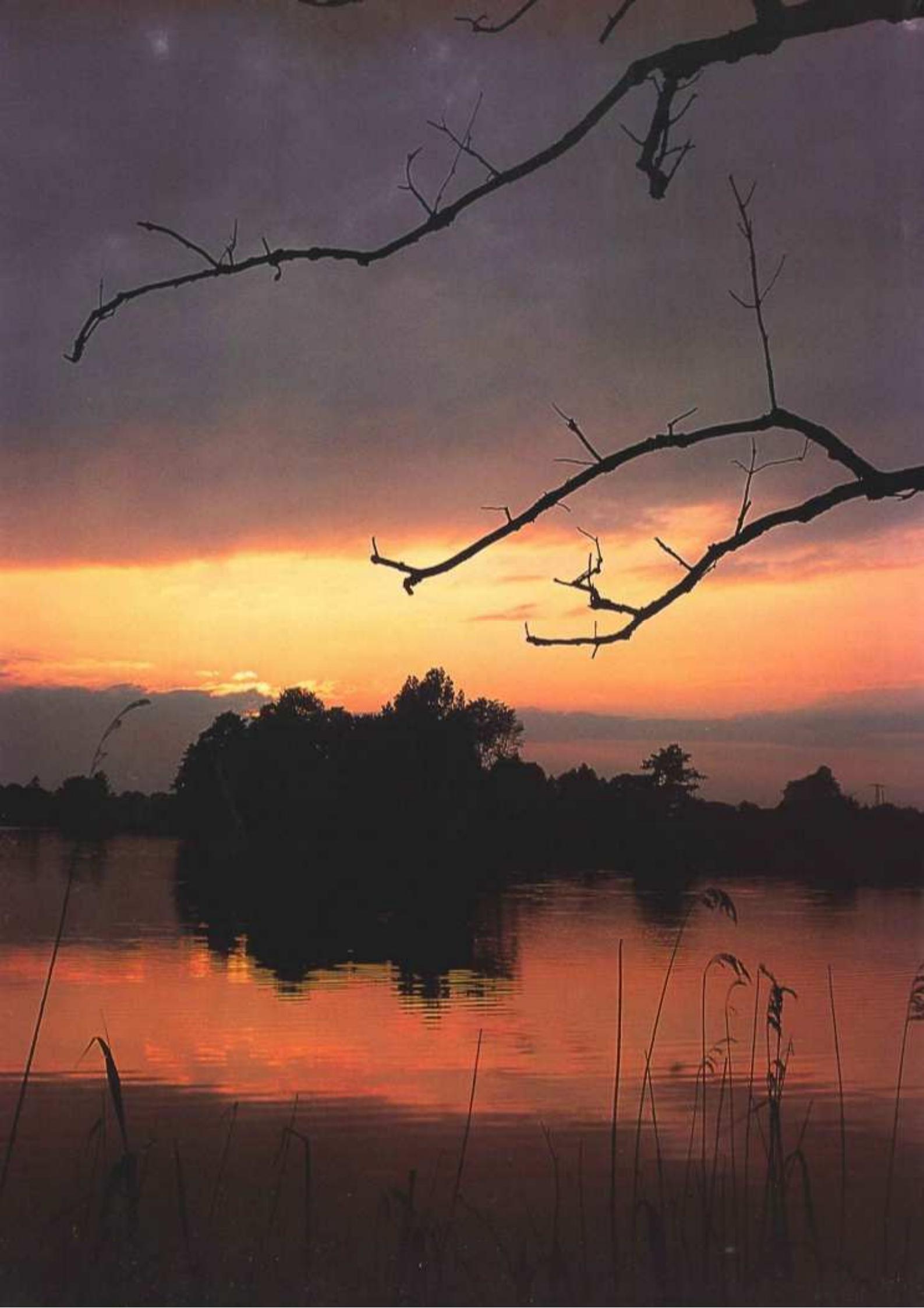
Osiedle Księcia Władysława.
Księcia Władysława Housing Estate.
Die Fürst Wladyslaw-Wohnsiedlung.

fot.: J. Szczotka

Osiedle 700-lecia Żor.
700-lecia Żor Housing Estate.
Die Wohnsiedlung Namens 700-jährigen Bestehens von Żory.

fot.: A. Kuras

Panorama na starówkę z ulicy Pszczyńskiej.
Panoramic view of the Old Town from Pszczyńska Street.
Sicht auf die Altstadt von der Pszczyńska Straße aus.

fot.: J. Szczotka

Staw „Kleszczowiok”.
Pond "Kleszczowiok".
Der Teich "Kleszczowiok".

fot.: L. Lesiński

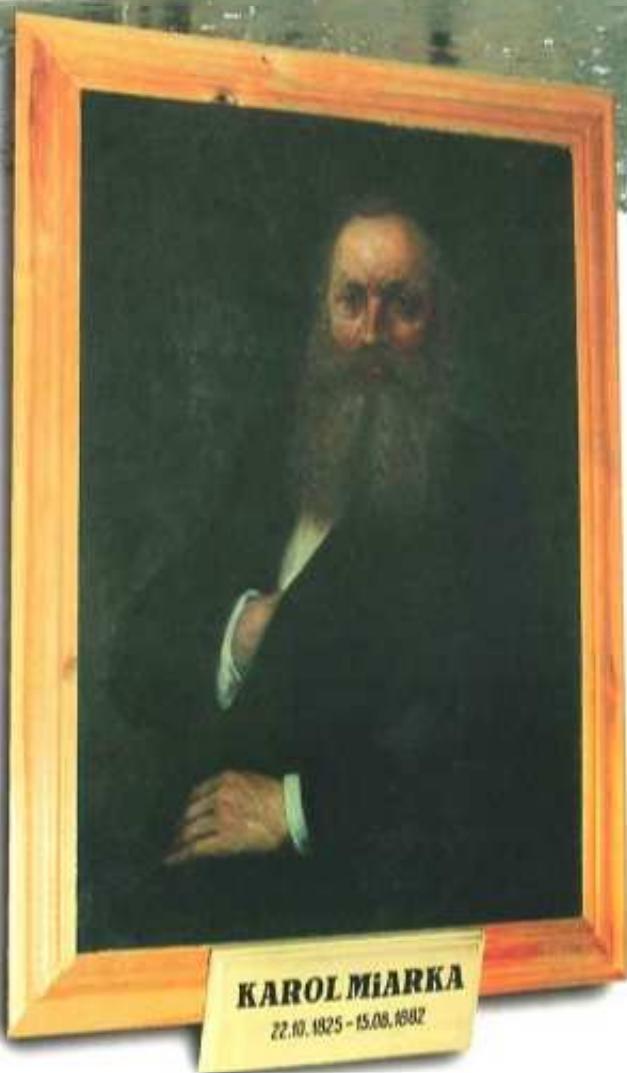
Liceum Ogólnokształcące im. Karola Miarki.

Karol Miarka Grammar School,
Das Karol Miarka-Gymnasium,

fot.: B. Biczek Szczepańska

Ulica Kasztanowa.
Kasztanowa Street.
Die Kasztanowa Straße.

fot.: J. Szczotka

Ośrodek wypoczynkowy MOSiR w Rójcu.
Rest Centre of MOSiR in Rój.
Erholungszentrum in Rój.

fot.: M. Blaut

Jazda konna w ramach „Challenge Day” 1997.
Horse-back riding at “Challenge Day” 1997.
Reitwettbewerb im Rahmen des “Challenge Day” 1997.

fot.: L. Waclawczyk

Drużyna piłki ręcznej z MOSiR-u - „Challenge Day” 1997.
Hand-ball team of MOSiR - “Challenge Day” 1997.
Handball-Mannschaft beim “Challenge Day” 1997.

fot.: M. Więcław

Domki kempingowe w ośrodku wypoczynkowym „Bies”.
Camping huts in the “Bies” Rest Centre.
Campinghäuser im Erholungsheim “Bies”.

fot.: A. Kuras

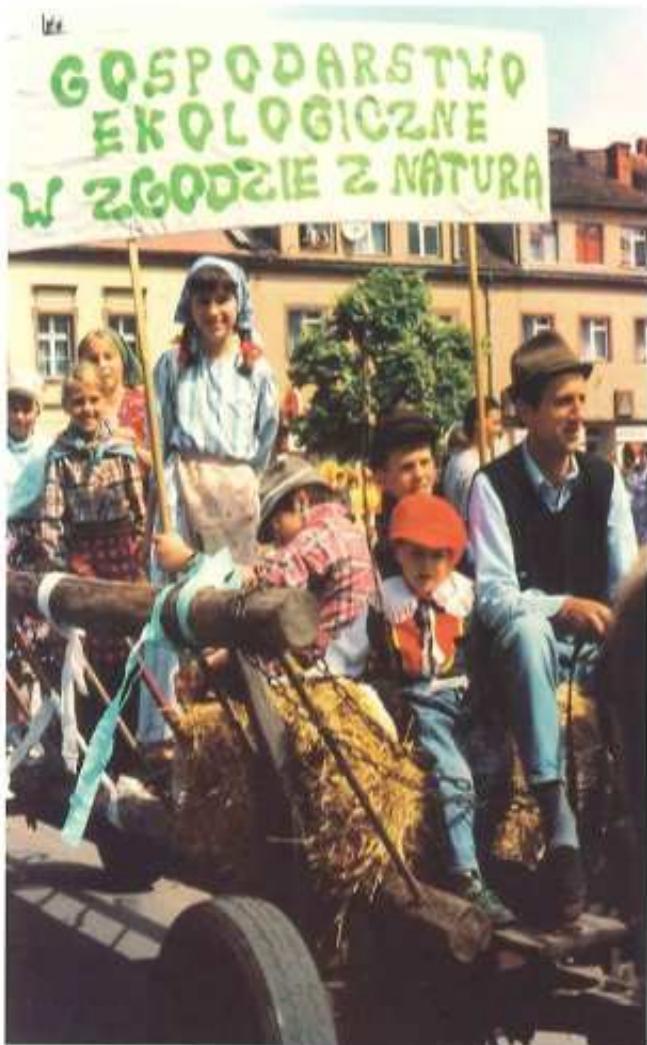
Salwa honorowa na cześć pierwszego powojennego Króla Kurkowego.
Salute in honour of the first-after-the-war President of the Rifle Club.
Ehrensalve für den ersten König des Schußvereines in der Nachkriegszeit.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

Emblemat Króla Kurkowego.
Emblem of the President of the Rifle Club.
Emblem des Schützenkönigs.

fot.: B. Biczek-Szczepańska

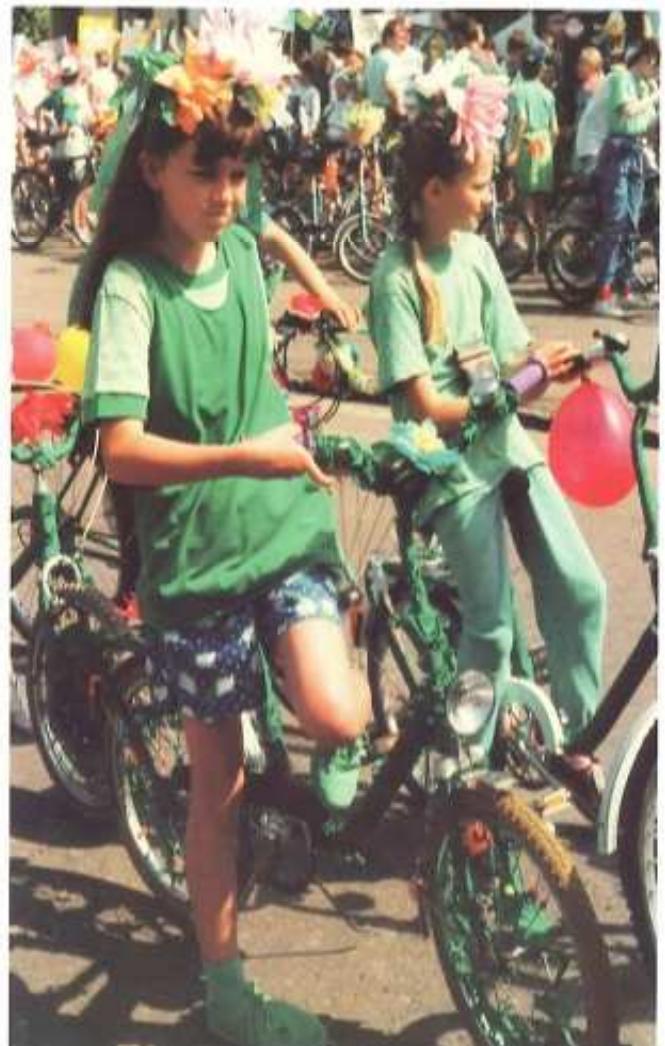
fot.: K. Sandomierski

fot.: L. Buchalik

fot.: L. Buchalik

fot.: K. Sandomierski

Żorska Wiosna Młodości.
Żory Spring of Youth.
Der Frühling der Jugend.

Żorskie Majoretki
podczas występu.
(Festiwal Zespołów
Folklorystycznych
1997).

Majorettes of Żory
at the Folk Song and
Dance Festival
(1997).

Darbietungen des
Mädchenensembles
(während des
Folklorefestivals
1997).

fot.: A. Kuras

Festiwal Zespołów Folklorystycznych (1997).
Folk Song and Dance Festival (1997).
Das Folklore-Festival (1997).

fot.: A. Kuras

Żorska Wiosna Młodości (1995).
Żory Spring of Youth (1995).
Der Frühling der Jugend (1995).

fot.: L. Buchalik

Żorskie Spotkania
z Piosenką Żeglarską
i Muzyką Folk - „SARI”.

Żory Festival of Seafaring
Songs and Folk Music "SARI".

Treffen mit Shant-Lied und
Folk-Musik "SARI".

fot.: L. Wacławczyk

Żorskie Majoretki.
Majorettes of Żory.
Mädchenensemble.

fot.: L. Buchalik

Miejski Ośrodek Kultury,
koncert kameralny.

Chamber music in the Town
Culture Centre.

Städtisches Kulturzentrum,
Kammerkonzert.

fot.: L. Waclawczyk

Przegląd pieśni „Śpiewajmy
kolędy”.

Song Festival "Let's Carol".
Weihnachtslieder-Festival.

fot.: L. Waclawczyk

Zespół Pieśni i Tańca Ludowego „Żory”.
Folk Song and Dance Ensemble „Żory”.
Das Volkstanz- und Gesangensemble „Żory”.

fot.: L. Buchalik